

ЗАКОН
ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЯДРЕНАТА ЕНЕРГИЯ
ЗА МИРНИ ЦЕЛИ

Глава първа
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл.1. (1) Този закон урежда обществените отношения, свързани с използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение.

(2) Целта на закона е да създаде условия за защита на отделния човек, на обществото като цяло, включително на бъдещите поколения, и на околната среда от вредното въздействие на йонизиращото лъчение при използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение и да гарантира националната сигурност и изпълнението на международните задължения на Република България.

Чл. 2. Уредбата на обществените отношения, свързани с използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение, се основава на следните основни принципи:

лицата, които извършват практически дейности с източници на йонизиращо лъчение, както и компетентните държавни органи, които осъществяват функции по управление и регулиране, осигуряват приоритет на безопасността;

всяка нова практическа дейност, която води или може да доведе до облъчване, се въвежда само ако икономическата и социалната полза от нея надхвърля възможното увреждане на здравето на хората; обосноваването на въведена практическа дейност може да бъде преразгледана при възникване на нови и важни обстоятелства относно нейната ефикасност или последици;

предприемат се такива мерки за радиационна защита и безопасност и аварийна готовност, които осигуряват поддържането на облъчването и риска от облъчване на разумно достижимото ниско равнище, като се вземат предвид икономическите и социалните фактори;

границите на дозите на облъчване от отделен източник на йонизиращо лъчение и на допустимото общо облъчване, получено от възможното съчетаване на няколко източника, се определят с нормативен акт и не могат да бъдат надхвърляни, освен при медицинско облъчване или в други изрично предвидени от закона случаи;

в зависимост от степента на риска практически дейности с източници на йонизиращи лъчения се извършват въз основа на регистрация, лицензия или свободен режим в съответствие с изискванията на този закон;

финансовите ресурси и квалификацията на персонала се планират дългосрочно, така че да бъде осигурено поддържането на радиационната защита и безопасността на всеки източник на йонизиращо лъчение, докато съществува необходимост от контролиране на риска от него и всяка важна за радиационната защита и безопасността дейност да бъде извършвана с високо качество;

лицето, което извършва практическа дейност по този закон, контролира и прави оценка на безопасността на източника на йонизиращо лъчение по такъв начин, че да се осигури постоянно съответствие на техническото му състояние и условията за експлоатация с установените за него изисквания.

лицето, което извършва практическа дейност с източници на йонизиращи лъчения, осигурява радиационната защита и безопасността и носи отговорност за причинените вреди;

задължение на лицата по този закон е да осигурят обективност и достъпност на информацията относно състоянието на радиационната защита и безопасността и оповестяване на мерките за аварийна готовност, освен когато това представлява държавна тайна или друга защитена информация в случаите, предвидени със закон.

Чл. 3. (1) За постигане целите на закона и спазване на посочените в чл. 2 принципи държавата:

1. регламентира и регулира осъществяването на практическите дейности с източници на йонизиращо лъчение и предприема мерки за защита на населението в случай на радиационна авария;

2. налага ограничения и въвежда забрани за извършване на определени практически дейности и за притежаване на определени вещи въз основа на установен държавен монопол;

3. осигурява условия за професионално обучение и квалификация в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение.

(2) Държавното регулиране на извършваните практически дейности с източници на йонизиращи лъчения по този закон се осъществява от държавни органи, които са независими от други органи и лица, съдействащи за внедряването или използващи ядрена енергия или йонизиращо лъчение.

Чл. 4. (1) Ядрената енергия може да се използва само за мирни цели. Забранява се производството, търговията, включително осъществяването на външнотърговска дейност, съхранението, превозването, включително транзита, притежаването и взривяването на ядрено оръжие или на други ядрени експлозивни устройства.

(2) Забраняват се и действия по събиране, получаване, използване и разпространение на информация за обектите по ал. 1, когато това е насочено срещу националната

сигурност, обществения ред или здравеопазването на гражданите.

Чл. 5. (1) Забранява се преднамереното повишаване на активността чрез добавяне на радиоактивни вещества или чрез активация в хранителни стоки и други продукти, определени от закона.

(2) Забранява се вносът на радиоактивни отпадъци, освен:

при обратен внос на използвани източници на йонизиращи лъчения, произведени в Република България;

когато радиоактивните отпадъци са получени от преработване на материали, извършено като услуга в полза на Република България.

Чл. 6 . (1) Производството на ядрена енергия чрез ядрена верижна реакция на делене е държавен монопол.

(2) Специалният ядрен материал е публична държавна собственост.

(3) Правата на държавата по ал.2 се разпростират върху всички специални ядрени материали, включително върху произведените или внесените от държавата, физически или юридически лица специални ядрени материали и които са обект на международен договор за неразпространение на ядрено оръжие, по който Република България е страна.

(4) Особено право на ползване върху специалния ядрен материал се предоставя по реда на Закона за концесиите без търг и конкурс и само на лица, получили лицензия при условията и по реда на този закон. Особеното право на ползване се предоставя по предложение на органа, който е издал лицензията за срока на действие на лицензията.

(5) Специален ядрен материал след неговото използване или употреба може да бъде обявен за частна държавна собственост и предоставен за преработване на трети лица по решение на Министерския съвет.

(6) Погребването на радиоактивни отпадъци, генерирани в резултат на използването на ядрената енергия, на йонизиращото лъчение и на производството на радиоактивни продукти се извършва от специализирано държавно предприятие, образувано по реда на този закон.

Чл. 7. (1) Радиоактивните отпадъци и съоръженията за тяхното погребване са публична държавна собственост.

(2) Публична държавна собственост са и земите, върху които са изградени съоръженията по ал.1, както и технологично необходимите им терени и инфраструктура, както и земите, заети от хигиенно-защитната зона на съоръженията.

Чл. 8. Другите източници на йонизиращи лъчения, които не са публична държавна собственост, освен държавна собственост могат да бъдат собственост на общините, на български юридически лица и на български граждани.

Чл. 9. Този закон не се прилага за дейности с източници на йонизиращи лъчения,

които създават незначителен риск, от гледна точка на радиационната защита.

Глава втора

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ЯДРЕНАТА ЕНЕРГИЯ И ЙОНИЗИРАЩОТО ЛЪЧЕНИЕ

Раздел I

Решения за изграждане на съоръжения с особена важност

Чл.10. (1) Народното събрание взема решение за изграждането на ядрени съоръжения, които са от особена важност за населението и икономиката на Република България.

(2) Решение за изграждане се взема за:

атомна електроцентрала;

изследователски реактор с мощност над 5 MW;

съоръжения за погребване на радиоактивни отпадъци, които към момента на тяхното затваряне могат да имат обща активност по-висока от 1 TBq или алфа- активността им е по-висока от 0,01 TBq;

ядрено съоръжение, в което количеството на ядрен материал надвишава 50 ефективни килограма или количеството радиоактивни вещества е такова, че неговата обща активност е по-висока от 100000 TBq или алфа – активността е по-висока от 1000 TBq или когато съществува радиационен риск сравним с риска от съоръжението по т.2.

(3) Решение за изграждане на съоръжения по ал.2, т.1 се взема с решението за одобряване на стратегията за развитие на енергетиката и ефективното използване на енергията и енергийните ресурси съгласно Закона за енергетиката и енергийната ефективност, а решение за изграждане на съоръжения по ал.2, т. 3 – с решението за одобряване стратегията за управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци съгласно чл.84.

(4) Предложения за вземане на решение за изграждане на съоръжения по ал.2, т.2 се внасят в Народното събрание от Министерския съвет по инициатива на министъра на образованието и науката.

(5) Предложения за вземане на решение за изграждане на съоръжения по ал.2, т.4 се внасят в Народното събрание от Министерския съвет по инициатива на съответния министър, в чийто ресор е използването на това съоръжение.

(6) Решение за откриване на процедура за изграждането на съоръжения по ал.2 се взема от Министерския съвет, освен ако със закон е установено друго.

(7) Предложения за вземане на решения по ал.6 се подават в Министерския съвет от

търговци, регистрирани по Търговския закон или от държавни предприятия по смисъла на чл.62, ал.3 от Търговския закон, при условия и по ред, определени с наредба, приета с постановление на Министерския съвет, по предложение на министъра на регионалното развитие и благоустройството, освен ако със закон е установено друго.

(8) Към предложението по ал.7 задължително се прилагат:

експертизи на оценката на безопасността на съоръжението, извършени от органите по чл.24, ал.2, при условия и по ред, определени с наредбата по ал.7;

решение по оценка на въздействието върху околната среда, издадено по реда на Закона за опазване на околната среда;

други документи, определени с наредбата по ал.7.

Чл. 11. Предложението по чл. 10, ал.7 и документацията към него се изпраща за становище до всички заинтересовани министри, други органи на изпълнителната власт, областни управители и общини по ред определен с наредбата по чл.10, ал.7.

Чл. 12. За предложения за откриване на процедура за изграждане на съоръженията, за които оценката на въздействие върху околната среда и оценката на безопасността показват, че при експлоатацията им е възможно въздействие върху населението и околната среда на територията на друга държава или държави, министърът на околната среда и водите, министърът на здравеопазването и органът по чл. 28, ал.1:

уведомяват компетентните органи на държавите;

предоставят при поискване от държавите необходимата им информация за оценка и анализ на възможното въздействие на съоръжението на тяхна територия от гледна точка на безопасността и въздействието върху околната среда.

Чл. 13. (1) Министерският съвет приема решение за започване изграждането на съоръжения с особена важност въз основа на доклад от министъра на регионалното развитие и благоустройството, министъра на околната среда и водите и министъра на здравеопазването.

(2) Докладът по ал. 1 отчита:

важността, свързана със социално-икономическото и научно значение от изграждане на обекта за страната или отделни нейни региони;

резултатите от оценката на безопасността и оценката за въздействие върху околната среда;

поетите от инициатора на предложението по чл.10, ал.7 задължения по отношение управлението на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци;

резултатите от проведените консултации със заинтересованите държави.

Чл. 14. Инициаторът на предложението по чл.10, ал.7 не може да предприема по-нататъшни действия, свързани с дейността, преди Министерския съвет да е взел решение

за започване изграждането.

Раздел II

Зони с особен статут

Чл. 15. (1) Около ядрените инсталации или съоръжения и около други обекти с източници на йонизиращо лъчение, които включват риск от облъчване на населението, земните недра под тях и въздушното пространство над тях, се създават зони с особен статут.

(2) Размерите на зоните се определят при проектирането на обектите по ал.1 на основата на оценката на безопасността и оценката за въздействие върху околната среда и при условията на наредбата по чл.19.

Чл. 16. (1) Зоните с особен статут включват хигиенно-защитна зона и наблюдавана зона.

(2) Хигиенно-защитната зона е територията около обектите по чл.15, ал.1, на която границите на дозите за облъчване на населението при условията на нормална експлоатация могат да бъдат надхвърлени.

(3) Наблюдавана зона е територията извън границите на хигиенно – защитната зона, на която се извършва необходимия за целите на радиационната защита контрол.

(4) За някои обекти, в които се използват източници на йонизиращи лъчения в съответствие с факторите на безопасност на тези обекти хигиенно-защитната зона и наблюдаваната зона могат да бъдат ограничени в границата на площадката на обекта, сградата или помещението на обекта, в който са разположени.

Чл. 17. (1) В хигиенно – защитната зона се забранява разполагането на жилищни и обществени сгради, детски заведения, а също лечебни и здравни заведения, заведения за хранене, обекти за обществено и делово обслужване, промишлени обекти и други обекти, несвързани с функционалното предназначение на обекта, около който се създава хигиенно-защитната зона и непредвидени с проекта на хигиенно-защитната зона.

(2) По изключение, земята, горите, водните обекти и други съществуващи на територията на хигиенно – защитната зона обекти, след промяна на тяхното функционално предназначение, могат да бъдат използвани след разрешение на министъра на здравеопазването, министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите и по предложение на експлоатиращия обекта с източник на йонизиращо лъчение.

(3) В случаите, когато хигиенно-защитната зона се създава за нови обекти, върху земя- частна държавна или частна общинска собственост, компетентните държавни или общински органи, по предложение на министъра на регионалното развитие и благоустройството, учредяват в полза на собственика на обекта с източник на йонизиращо

лъчение възмездно или безвъзмездно право на ползване, съответно право на строеж без търг или конкурс.

(4) В случаите, когато хигиенно-защитната зона се създава за нови обекти, върху земя- частна собственост, извън собствеността на държавата и общините, собственикът на земята може да я прехвърли или да учреди право на ползване, съответно право на строеж на собственика на обекта с източник на йонизиращо лъчение. В случай, че съгласие за това не може да бъде постигнато, се извършва принудително отчуждаване по реда на Закона за държавната собственост или Закона за общинската собственост, в резултат, на което отчуждената земя става държавна или общинска частна собственост, като в полза на собственика на обекта с източник на йонизиращо лъчение се учредява право на ползване по реда на ал.3 .

(5) Всички разходи по ал.3 и ал.4 се поемат от собственика на обекта с източник на йонизиращо лъчение.

Чл. 18. (1) При възникване на опасност за увреждане на здравето на хората или за околната среда в наблюдаваната зона, органите по чл. 17, ал.2 могат да въвеждат ограничения или да налагат забрани за извършване на определена дейност, съобразно тяхната компетентност.

(2) Обезщетяването на лица за пропуснатите ползи от прилагането на забраните и ограниченията в границите на техните имоти се извършва от лицето, в резултат от чиято дейност е наложена забраната или е въведено ограничението.

Чл. 19. Условиата и реда за определяне на размерите, границите и режима на зоните с особен статут, забраните и ограниченията по чл.18, ал.1 , както и методиката за оценка на обезщетенията за пропуснати ползи по чл.18, ал.2, , се установяват с наредба, приета с постановление на Министерския съвет, по предложение на министъра на здравеопазването, министъра на околната среда и водите и министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Раздел III

Аварийно планиране и готовност

Чл. 20. (1) За ядрени инсталации или съоръжения и други обекти с източници на йонизиращи лъчения, които могат да предизвикат аварийно облъчване, се планират мерки за защита на персонала и населението и се поддържа готовност за провеждането им.

(2) Аварийно планиране е дейността по определяне на мерки, които трябва да бъдат предприети в случай на авария.

(3) Мерките за аварийно планиране се установяват с аварийни планове, които са:

1. вътрешен аварийен план, който определя действията на експлоатиращия за защита на персонала и населението и който е свързан и съобразен с националния аварийен план ;

2.национален аварийен план, който регламентира зоните за аварийно планиране и определя действията на компетентните органи за защита на населението.

Чл. 21. (1) Организацията и координацията при разработването на националния аварийен план се осъществява от специализиран държавен орган по гражданска защита, създаден със закон или с акт на Министерския съвет.

(2) Националният аварийен план се утвърждава от Министерския съвет.

Чл. 22. Разработването на националния аварийен план, неговото материално-техническо и кадрово осигуряване, поддържането на аварийната готовност и прилагането на мерките се финансират от държавния бюджет .

Чл. 23. Лицата, които прилагат аварийните планове, техните задължения, обхватът и процедурата за разработване на аварийни планове, мерките за ограничаване и ликвидиране на радиационните последствия, начините за информирание на населението, както и мерките за проверка на аварийната готовност се определят с наредба, приета с постановление на Министерския съвет по предложение на органите по чл.24, ал.2, т.1.

Глава трета

ДЪРЖАВНО РЕГУЛИРАНЕ

Раздел I

Общи разпоредби

Чл.24. (1) Държавното регулиране при използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение по този закон обхваща:

1. издаването на удостоверения за регистрация, удостоверения за правоспособност и лицензии по реда на този закон;

2. осъществяването на контрол за извършване на практическите дейности с източници на йонизиращо лъчение в съответствие с предвидените от закона изисквания и с условията на издадена лицензия, прилагането на принудителни административни мерки, установяването на административните нарушения и налагането на административни наказания.

(2) Държавното регулиране се осъществява под общото ръководство на Министерския съвет и от следните органи:

относно дейностите по ал.1, т. 1 - от специализирания орган по този закон и министъра на здравеопазването;

относно дейностите по ал. 1, т.2 - от специализирания орган по този закон, министъра на здравеопазването и от съответните органи на Министерството на околната среда и водите, Министерството на вътрешните работи, Министерството на регионалното

развитие и благоустройството и от други органи, доколкото това е предоставено в тяхна компетентност с отделен закон или с акт на Министерския съвет.

Чл. 25. (1) По въпросите на радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност се създава консултативна комисия, която е държавно-обществен орган по смисъла на чл.53 от Закона за администрацията.

(2) Статутът, съставът, функциите и редът за осъществяване на дейността на комисията по ал.1 се определят от Министерския съвет.

Чл. 26. (1) Министерският съвет, по предложение на органите по чл.24, ал.2, т.1, приема:

наредба за основни норми за радиационна защита, с която се определят:

а) основните граници на дозите на облъчване на работещите (персонала) и на населението;

б) мерките за ограничаване на облъчването, за мониторинг на облъчването и за медицински контрол на облъчвания персонал;

в) изискванията и нивата за намеса за осигуряване защитата на персонала и населението в случай на реално и потенциално облъчване;

г) критериите за освобождаване от контрол;

наредби за изискванията за безопасност на отделните видове или групи източници на йонизиращо лъчение, с които се определят отделните видове или групи източници, по отношение на които се прилага наредбата, подхода и критериите за осигуряване на безопасността, както и характера на мерките за радиационна защита и безопасност;

наредба за правилата за безопасно превозване на радиоактивни материали.

(2) Министърът на здравеопазването издава наредба за радиационна защита на населението при медицинско облъчване.

Чл.27. (1) Органите по чл. 24, ал. 2 издават ръководства, които съдържат подробна и специфична информация за подходящите технически и организационно-технически методи и средства за осигуряване изпълнението на наредбите по чл. 26 и на други издавани от тях наредби.

(2) Ръководствата по ал.1 нямат нормативен характер и не са задължителни. Използването на подходи, различни от подходите, които са предложени в съответното ръководство, се счита за приемливо, ако лицето, което извършва практическа дейност, докаже, че ще бъде постигнато същото или по-високо ниво на радиационна защита и безопасност.

Раздел II

Държавна агенция по атомна енергия

Чл.28. (1) Специализиран орган за осъществяване на държавното регулиране по този

закон е председателят на Държавната агенция по атомна енергия.

(2) Министерският съвет определя с решение председателя на Държавната агенция по атомна енергия.

(3) При осъществяването на своите правомощия председателят на Държавната агенция по атомна енергия се подпомага от двама заместник-председатели.

Чл.29. Председателят на Държавната агенция по атомна енергия:

ръководи и представлява Държавната агенция по атомна енергия;

самостоятелно или съвместно с други компетентни органи внася за обсъждане от Министерския съвет проектите на нормативни актове, предвидени с този закон, освен ако в него не е установено друго;

утвърждава и публикува в специален бюлетин ръководствата по чл.27;

издава удостоверения за регистрация и за правоспособност по реда на този закон;

издава, изменя, допълва, спира, прекратява и отнема лицензии по реда на този закон;

осъществява контрол за извършване на практическите дейности с източници на йонизиращо лъчение в съответствие с предвидените от закона изисквания и в съответствие с издадената лицензия;

прилага принудителните административни мерки и налага административните наказания в случаи на нарушения, по реда на този закон;

възлага извършването на експертизи, проучвания и изследвания, свързани с използването на ядрената енергия и източници на йонизиращо лъчение;

осъществява взаимодействие с другите органи на изпълнителната власт, в чиято компетентност са предоставени функции по държавно регулиране в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение и предлага на Министерския съвет мерки за координиране на тези дейности;

осъществява международното сътрудничество със сродни органи и организации;

предоставя на граждани, юридически лица и държавни органи информация относно състоянието на безопасността и радиационната защита;

внася в Министерския съвет ежегоден доклад за дейността на Държавната агенция по атомна енергия;

упражнява и други правомощия, в рамките на предоставената му компетентност.

Чл. 30. (1) Държавната агенция по атомна енергия, наричана по нататък “агенцията” е администрация, която подпомага председателя при осъществяване на неговите правомощия по чл.29.

(2) Агенцията е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София.

(3) Председателят на агенцията е администратор на приходите от таксите по издадените от него удостоверения за регистрация, за правоспособност и лицензии по реда

на глава четвърта.

(4) Разходите за осъществяване на дейността на агенцията се утвърждават от първостепенния разпоредител с бюджетни кредити по предложение на председателя на агенцията.

Чл. 31. Служителите в специализираната администрация на агенцията, които заемат ръководни и експертни длъжности, са държавни служители.

Чл. 32. (1) Служителите получават добавка за работа в администрацията на агенцията. Редът за начисляване и разходване на средствата се определя с наредба, издадена от първостепенния разпоредител с бюджетни кредити. В наредбата се определят както служителите, които имат право на добавка за работа, така и индивидуалният размер за всеки служител.

(2) Средствата по ал.1 се определят в размер на 25 на сто от годишния размер на средствата за работна заплата на служителите на агенцията за съответната година и се включват в бюджета на първостепенния разпоредител с бюджетни кредити със Закона за държавния бюджет за същата година.

Чл. 33. Структурата, дейността, организацията на работа и съставът на агенцията, както и други неуредени в този раздел въпроси, свързани с тях, се определят с устройствения правилник на агенцията, който се приема от Министерския съвет.

Раздел III

Осъществяване на контролна дейност

Чл. 34. (1) Председателят на агенцията упражнява контрол за съответствие на дейностите, осъществявани по реда на този закон, с нормативните изисквания и с условията по издадените от него лицензии по отношение:

прилагане на техническите и организационно-техническите мерки за осигуряване на радиационната защита;

осигуряване на безопасността на източниците на йонизиращо лъчение;

осигуряване на физическата защита на съответните съоръжения;

осигуряване на аварийната готовност на експлоатацията.

(2) Контролът се извършва чрез лица, определени със заповед на председателя на агенцията. Със заповедта се определя кръгът от правомощия на лицата, наричани по-нататък "контролни органи на агенцията".

(3) Контролът обхваща проверка, наблюдение, измерване и изпитване на всеки отделен етап от дейността.

Чл. 35. (1) Контролните органи на агенцията имат право:

по всяко време безпрепятствено да бъдат допускани в подлежащите на контрол

обекти;

да изискват необходимите налични данни, сведения, обяснения, оперативна и друга информация за изясняване техническото състояние и условията за експлоатация на обекта, включително за правоспособността на персонала;

да правят предложения за отнемане на издадена по този закон лицензия или за заличаване на регистрация;

да дават задължителни предписания за предотвратяване или преустановяване на дейности, които не съответстват на издадената лицензия или представляват административно нарушение, както и за отстраняване на вредните последици от такива действия;

да съставят актове за установяване на административни нарушения.

(2) Контролните органи на агенцията са длъжни да:

не разгласяват производствените и търговските тайни, които са им станали известни при или по повод осъществяването на контролната дейност;

дават становища по възраженията във връзка с констатираните от тях нарушения;

уведомяват съответния контролен орган, когато констатираното нарушение е в негова компетентност;

(3) Председателят на агенцията е длъжен при възникване на инцидент или авария да организира, при необходимост съвместно с органите по чл. 24, ал. 2, оперативна инспекция за обследване на инцидента или аварията, за анализиране на причините и предприемане на съответните мерки.

Чл. 36. Контролните органи на агенцията извършват своята дейност самостоятелно или съвместно с органите за държавния санитарен контрол и органите на компетентните служби на Министерството на вътрешните работи по държавния противопожарен контрол и физическата защита по предложение на съответния ръководител.

Чл. 37. Органите на изпълнителната власт и техните администрации, както и юридическите и физическите лица са длъжни да оказват съдействие на органите по чл. 24, ал. 2 при изпълнение на техните функции.

Глава четвърта

РАЗРЕШИТЕЛЕН РЕЖИМ

Раздел I

Общи разпоредби

Чл.38. (1) Дейностите, свързани с използване на ядрената енергия и йонизиращото

лъчение, се извършват от физически или юридически лица, които са получили удостоверение за регистрация, удостоверение за правоспособност или лицензия по реда на този закон.

(2) Не се прилага разрешителен режим за дейностите, които са освободени от контрол с наредбата по чл. 26, ал. 1, т.1.

Чл.39. (1) Ядрените инсталации и/или съоръжения и другите обекти с източници на йонизиращи лъчения, наричани “радиационни обекти” в зависимост от степента на потенциална опасност за населението при радиационна авария, се класифицират в следните категории:

първа категория - радиационни обекти, при авария в които могат да се наложат мерки за намеса по отношение на населението;

втора категория - радиационни обекти, при авария в които радиационното въздействие се ограничава на територията на хигиенно-защитната зона;

трета категория - радиационни обекти, при авария в които радиационното въздействие се ограничава на територията на обекта;

четвърта категория - радиационни обекти, при авария в които радиационното въздействие се ограничава в помещението, където се използва източникът на йонизиращо лъчение.

(2) Категорията на радиационния обект по степен на потенциална опасност за населението се определя с оценката на безопасността.

Чл.40. (1) В зависимост от категорията на обекта или от спецификата на практическата дейност, дейностите с източници подлежат на регистрационен или на лицензионен режим.

(2) На лицензионен режим подлежат практически дейности в радиационни обекти, независимо от тяхната категория, при които не са изпълнени едновременно следните критерии:

безопасността се осигурява основно от проекта на инсталацията или съоръжението и оборудването;

изпълнението на експлоатационните процедури включва само рутинни дейности извършвани при неизменящи се условия;

не се изисква специализирано обучение на персонала по безопасност и радиационна защита;

експлоатационният опит на такива обекти показва незначителни проблеми с безопасността.

(3) В зависимост от спецификата на източниците на йонизиращи лъчения и дейностите с тях, с наредбите по чл.26, ал. 1, т. 2 се определят изискванията за

съдържанието на документите, които обосновават радиационната защита и безопасността и които се представят от заявителя за издаване на удостоверение за регистрация или на лицензия.

(4) Министерският съвет по предложение на председателя на агенцията и министъра на здравеопазването с наредба определя процедурата за издаване, изменение, допълнение, подновяване, преразглеждане и възстановяване на издадени лицензии и удостоверения за регистрация, както и:

реквизитите на заявлението, съдържащо искане за издаване на лицензии и удостоверения за регистрация;

документите, които се прилагат към заявлението по т.1, удостоверяващи обстоятелства, посочени в този закон като условия за издаване на лицензиите и удостоверенията за регистрация;

реквизитите на лицензиите и удостоверенията за регистрация;

реда за водене на регистъра по чл.41, ал.1.

Чл.41. (1) В агенцията се води регистър, в който се вписват индивидуализиращите данни за всички лица, на които са издадени удостоверения за регистрация или лицензии, както и обстоятелствата по изменението, допълнението, прекратяването, подновяването и отнемането на издадените лицензии.

(2) Регистърът по ал.1 е публичен.

Чл.42. (1) При осъществяване на своята разрешителна дейност председателят на агенцията, съответно министърът на здравеопазването, събират такси за подаване на заявление, регистрационни и лицензионни такси.

(2) Размерът на таксите по ал.1 и редът за заплащане се определят с Тарифа, приета от Министерския съвет по предложение на председателя на агенцията и министъра на здравеопазването.

(3) При подаване на заявлението за издаване, изменение, допълнение, подновяване, преразглеждане и възстановяване на издадени лицензии и удостоверения за регистрация, на удостоверения за правоспособност, включително за продължаване на срока им се заплащат такси, определени с тарифата по ал.2.

(4) Лицата, получили удостоверение за регистрация или лицензия, заплащат регистрационни, съответно лицензионни такси за всяко издадено удостоверение за регистрация, съответно лицензия.

(5) Регистрационните, съответно лицензионните такси са:

първоначална – при издаване на удостоверението за регистрация, съответно на лицензията, включваща разходите за предприетите действия по издаването ѝ;

годишна - за осъществяване на контрола по този закон.

(6) Годишната такса за срока на действие на удостоверение за регистрация, съответно на лицензията, както и за срока на продължаването, се заплащат от притежателя на удостоверението, съответно на лицензията за всяка година, следваща годината на издаването.

(7) Регистрационните и лицензионните такси се определят в зависимост от вида на разрешената дейност и се диференцират по критерии, определени с тарифата по ал.2.

(8) При изменение и допълнение на удостоверението за регистрация, съответно на лицензията, включително при продължаване срока на действието им се заплаща такса в размер на 50 на сто от таксата по ал.5, т.1.

Раздел II

Регистрация

Чл. 43. На регистрация подлежат:

придобиването, притежаването, владенето, държането на източници на йонизиращи лъчения;

използването на източници и съхраняването на радиоактивни вещества в обекти трета и четвърта категория;

превозването на радиоактивни вещества, вноса и износа на източници на йонизиращи лъчения.

Чл.44. (1) Удостоверение за регистрация се издава при условие че:

1. физическите лица, подали заявление за регистрация, имат постоянен адрес, а юридическите лица – адрес на управление на територията на Република България, като за юридическите лица това изискване се счита за изпълнено и когато техен клон е с адрес на управление на територията на Република България;

2. дейността с източници на йонизиращи лъчения е обоснована в съответствие с изискванията на чл.2, т.2;

извършена е всеобхватна и систематична оценка на безопасността, която показва, че са предвидени достатъчни технически и организационни мерки за осигуряване на радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност;

съществуват достатъчни финансови и човешки ресурси за осъществяване на дейността;

персоналът на заявителя има квалификация и професионален опит, необходими за извършване на дейността;

предложени са методи за прекратяване или ликвидиране на дейността и това прекратяване или ликвидиране е финансово осигурено;

(2) Регистрация на внос на радиоактивни вещества се извършва и при условие, че

крайният потребител има лицензия или удостоверение за регистрация за използването им и при наличие на договор между вносителя и крайния потребител.

(3) Износът на източници на йонизиращи лъчения се регистрира при условие, че износителят е представил:

писмено изразено съгласие от съответния компетентния орган на държавата - вносител и на държавите, през териториите на които ще се извършва превозът, ако това се изисква по международен договор, влязъл в сила за Република България;

декларация, с която износителят се задължава да осигури безопасността, физическата защита и радиационната защита на обекта в случай, че изнесените радиоактивни вещества не бъдат приети в държавата-вносител.

(4) Превозването на радиоактивни вещества се регистрира и при наличие на положителни резултати от проведените изпитвания на специализираното транспортно средство и на опаковките за съответствие с изискванията на наредбата по чл. 26, ал. 1, т. 3.

(5) Транзитното превозване на радиоактивни вещества се регистрира при условие, че има писмено изразено съгласие или разрешение за превозване от компетентния орган на държавата - вносител, държавата - износител и на държавите, през които ще се извърши транзитното превозване.

(6) Писмено изразеното съгласие или разрешението за превозване от компетентния орган на държавата- износител и на държавите, през които ще се извърши транзитното превозване, включва и задължение за обратно преминаване и приемане на товара в случай, че същият не бъде допуснат в някоя от държавите.

Чл.45. Председателят на агенцията разглежда документите, представени със заявлението за регистрация, и издава удостоверение за регистрация в срок от 14 дни след подаване на заявлението с всички необходими документи, съответно от отстраняването на нередовностите или непълнотата в тях.

Чл.46. (1) При констатирани нередовности или непълнота в представените документи, удостоверяващи наличието на условията по чл. 44, ал. 1, на заявителя се дава срок за тяхното отстраняване. Ако заявителят не отстрани непълнотите или нередовностите в указания срок, председателят на агенцията прави мотивиран отказ за регистрация и уведомява лицето.

(2) Отказът по ал. 1, както и регистрацията, извършена в противоречие със заявените обстоятелства, подлежат на обжалване по реда на Закона за върховния административен съд.

Чл. 47.(1) Лице, което извършва дейност въз основа на регистрация, е длъжно да уведоми за всички промени в обстоятелствата по извършената регистрация в 7 – дневен срок от настъпването им.

(2) При промяна на обстоятелствата, при които е извършена регистрацията, включително вида и количеството на източниците на йонизиращи лъчения, се прилага чл. 44.

Чл. 48. (1) Изменение или заличаване на регистрация се извършва в случаите, в които:

лицето, регистрирало дейност по този закон, установи причини за изключване на тази дейност от действието на този закон или подаде заявление за издаване на лицензия;

председателят на агенцията, чрез контролните органи установи, че лицето, регистрирало дейност по този закон, грубо или системно нарушава изискванията за безопасност и радиационна защита, използваният източник на йонизиращо лъчение е престанал да отговаря на необходимите изисквания за техническа безопасност или извършваната дейност подлежи на лицензионен режим;

при ликвидация или прекратяване на търговското дружество или прекратяване на юридическото лице, при смърт на регистрирания или поставянето му под запрещение;

при системно или грубо нарушение при осъществяване на регистрираната дейност.

(2) В случаите по ал. 1 председателят на агенцията взема решение за изменение и/или заличаване на регистрацията и уведомява лицето. Решението на председателя може да се обжалва по реда на Закона за върховния административен съд.

Чл. 49. Лицето, което извършва дейност въз основа на регистрация, е длъжно да осигури безопасното завършване на дейността и да поиска от председателя на агенцията заличаване от регистъра след завършване на дейността.

Раздел III

Лицензии

Чл.50. (1) Лицензии се издават за следните дейности:

избор на площадка и изграждане, въвеждане в експлоатация, експлоатация, изменение на проекти и конструкции, които имат значение за радиационната защита и безопасността и извеждане от експлоатация или затваряне на радиационни обекти- първа и втора категория;

погребване, рециклиране или повторно използване на радиоактивни вещества или материали, съдържащи радиоактивни вещества и получени в резултат на разрешена дейност, освен ако тези практически дейности са освободени от изискванията на наредбата по чл. 26, ал. 1, т.1 когато са в съответствие с нивата за освобождаване от контрол;

използване и съхраняване на ядрен материал извън обектите по т.1;

внос, износ и превозване на ядрен материал;

специализирано обучение на персонал по чл.70 в радиационни обекти – първа, втора и трета категория;

прилагане на източници на йонизиращи лъчения при медицинска терапия и диагностика;

производство, преработване, внос или износ на потребителски стоки и лекарства с добавяне на радиоактивни вещества в тях;

прилагане на радиационни технологии за обработване на продукти или за научни изследвания върху облъчването на пациенти;

добавяне на радиоактивни вещества в организма на животни за целите на ветеринарната медицина или за научни изследвания, доколкото доколкото засяга радиационната защита на хората.

(2) Лицензията по ал. 1, точки 1 - 5 се издава от председателя на агенцията, а по точки 6-9 - от министъра на здравеопазването.

Чл.51. Лицензия за осъществяване на дейностите по чл. 50, ал.1 се издава при условие, че:

1. физическите лица имат постоянен адрес, а юридическите лица – адрес на управление на територията на Република България, като за юридическите лица това изискване се счита за изпълнено и когато техен клон е с адрес на управление на територията на Република България;

2. дейността с източници на йонизиращи лъчения е обоснована в съответствие с изискванията на чл.2, т.2;

3.извършена е всеобхватна и систематична оценка на безопасността, която показва, че са предвидени достатъчни технически и организационни мерки за осигуряване на радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност;

4.съществуват достатъчни финансови и човешки ресурси за осъществяване на дейността;

5.обектът съответства на нормативните изисквания по пожарна безопасност;

6.заявителят разполага с помещения, технически средства, прилежаща инфраструктура, технология, управленска и организационна структура и квалифициран персонал, подходящи за извършване на дейността;

7.са определени длъжностите с функционални задължения на персонала, съгласно чл.70, ал. 2 и чл.71, ал.1;

8.са определени условия за безопасно прекратяване на дейността;

9.са създадени условия за изпълнение на други изисквания, определени в този закон.

Чл. 52. За ядрени инсталации, съоръжения за управление на радиоактивни отпадъци и други радиационни обекти – първа и втора категория, освен наличието на посочените в

чл.51 условия, се изисква и наличие на:

1. планирани дейности, необходими за осигуряване на качеството на заявената дейност;
2. организация на инженерно-техническата поддръжка на заявената дейност, човешки и материални ресурси за нейното осъществяване;
3. система за управление на радиоактивните отпадъци при осъществяване на заявената дейност - при издаване на лицензии за експлоатация, изменение на проекти и конструкции и отделни етапи на извеждане от експлоатация;
4. системи за отчитане и контрол на ядрения материал и на радиоактивни отпадъци – при издаване на лицензии за въвеждане в експлоатация, експлоатация, изменение на проекти и конструкции и отделни етапи на извеждане от експлоатация;
5. мерки за осигуряване на физическата защита, одобрени от министъра на вътрешните работи– при издаване на лицензии за избор на площадка и изграждане, въвеждане в експлоатация, експлоатация, реконструкция и отделни етапи на извеждане от експлоатация;
6. предели и условия за безопасна експлоатация – при издаване на лицензии за въвеждане в експлоатация, експлоатация, изменение на проекти и конструкции;
7. взето положително решение по оценка за въздействие върху околната среда съгласно Закона за опазване на околната среда – при издаване на лицензии за избор на площадка и изграждане, експлоатация, изменение на проекти и конструкции и извеждане от експлоатация;
8. удостоверена правоспособност на персонала по чл.71, ал.1,– при издаване на лицензии за въвеждане в експлоатация, експлоатация, изменение на проекти и конструкции отделни етапи на извеждане от експлоатация;
9. система за контрол на изхвърлянията и радиационната обстановка на площадката, в хигиенно – защитната зона и наблюдаваната зона – при издаване на лицензии за въвеждане в експлоатация, експлоатация, изменение на проекти и конструкции и извеждане от експлоатация;
10. система за подготовка, усъвършенстване и контрол на квалификацията на персонала, по реда на Раздел V – при издаване на лицензии за избор на площадка и изграждане, въвеждане в експлоатация, експлоатация, изменение на проекти и конструкции и извеждане от експлоатация;

Чл.53. За превозване на ядрен материал, освен наличието на посочените в чл.51 условия, се изисква и наличие на положителни резултати от проведените изпитвания на специализираното транспортно средство и сертифицирани опаковки.

Чл. 54. (1) Лицензия за транзитно превозване на ядрен материал се издава при

условията на чл.53 и при условие, че има писмено изразено съгласие или разрешение за превозване от компетентния орган на държавата- вносител, държавата- износител и на държавите, през които ще се извърши транзитното превозване.

(2) Писмено изразеното съгласие или разрешението за превозване от компетентния орган на държавата- износител и на държавите, през които ще се извърши транзитното превозване, включва и задължение за обратно преминаване и приемане на товара в случай, че същият не бъде допуснат в някоя от държавите.

Чл.55. (1) Лицензии за дейностите по чл.50, ал.1, т.1 се издават при условие, че заявителят притежава лицензия за всеки предходен етап на дейността.

(2) Лицензиите за останалите дейности по чл. 50, ал.1 могат да обединяват няколко дейности, които използват едни и същи източници на йонизиращи лъчения, извършват се от един изпълнител или се отнасят за един обект.

Чл.56. Условията за издаване на лицензии са еднакви за заявителите на една и съща дейност с един и същ вид източници на йонизиращи лъчения .

Чл.57. (1) Лицензията съдържа всички или някои от следните условия за осъществяване на дейността:

1.изпълнение на задължения на Република България, произтичащи от подписани международни договори;

2.задължение за изплащане на вноските във фонд “Радиоактивни отпадъци” за покриване на разходите за погребване на радиоактивните отпадъци;

3.задължение за поддържане на финансови гаранции за покриване отговорността за ядрена вреда или за вреда, причинена от източници на йонизиращи лъчения;

4.задължение за спазване на изискванията, приложими при изпълнение на дейността;

5. задължение за извършване на дейността само от правоспособен персонал;

6.задължение за получаване на съгласието на председателя на агенцията за изпълнението на отделни етапи от дейността;

7.задължение за съхраняване на документацията за водената дейност, източниците на йонизиращи лъчения, ядрения материал, генерираните радиоактивни отпадъци, отказите на оборудването и събитията, свързани с радиационната защита и безопасността;

8. задължение за спазване ограничението на дозите на облъчване за конкретния обект;

9.допълнителни задължения, свързани със спецификата на дейността и други, произтичащи от закона условия.

(2) Притежателите на лицензия уведомяват органа, който я е издал за изпълнението на условията в определените в лицензията срокове.

Чл. 58. (1) В срок до 6 месеца от получаването на заявление за издаване на лицензия с всички необходими документи председателят на агенцията издава или мотивирано отказва издаването на лицензия за извършване на дейности съгласно чл. 50, ал.1, т.1.

(2) Срокът за издаване на лицензия, за извършване на другите дейности, за които се изисква издаване на лицензия е 60 дни .

(3) Сроковете по ал.1 и ал.2 могат да бъдат удължени съответно до 9 месеца и 90 дни в случаите при които предварителното разглеждане на заявлението и документите към него до 30 дни след тяхното получаване установи нередовности или непълноти в тях.

(4) В наредбата по чл.40, ал.4 се определя и срок за отстраняване на недостатъците в представените документи.

Чл. 59. На заявителя не се издава лицензия в случаите, при които резултатите от анализа на представените документи и проведените инспекции показват:

1. че не са изпълнени някои от условията по чл.51- 55;
2. наличие в документите, представени от заявителя, на невярна, неточна или непълна информация;
3. че за търговеца е открито производство по несъстоятелност или ликвидация.

Чл.60. Съдържанието на лицензията или отказът да се издаде лицензия може да се обжалва по реда на Закона за върховния административен съд.

Чл.61. (1) Лицензия се издава за срок не по-малък от 3 години.

(2) Срокът на лицензията може да бъде продължен за период не по-голям от определения с първоначалната лицензия, ако притежателят на лицензията изпълнява задълженията си и условията по нея и е направил писмено искане за продължение най-малко един месец преди изтичането на първоначалния срок.

(3) Сроковете на издадени или продължени лицензии могат да бъдат по-малки от този по ал.1, ако заявителят изрично поиска това.

Чл.62. (1) Издадената лицензия, включително условията на лицензията, могат да бъдат изменени от председателя на агенцията, съответно от министъра на здравеопазването:

1. по искане от притежателя на лицензията за разширяване дейностите по лицензията, разпространяване действието на лицензията на допълнителни съоръжения, сгради или помещения или за разширяване границите на площадката;

2. влизане в сила на нови нормативни изисквания по безопасност и радиационна защита, физическа защита или аварийно планиране;

3. възникване на нови обстоятелства, които изискват преразглеждане и изменение на условията на лицензията;

4. причини, свързани с националната сигурност.

Притежателят на лицензията е длъжен в 15 - дневен срок от възникване на обстоятелства, които са свързани с изменение на съществени елементи от лицензията да уведоми за това председателя на агенцията, включително при преобразуване на юридическото лице - притежател на лицензия и да поиска изменение на лицензията.

В случаите по ал. 1 и ал. 2 разглеждането на заявлението и внасянето на измененията става по реда за издаване на нова лицензия. Отсъствието на нови обстоятелства в представените документи за изменение на лицензията се удостоверява с декларация на заявителя.

Чл. 63. Освен в случаите на изтичане срока, действието на издадена лицензия се прекратява:

- по искане на притежателя на лицензията преди изтичане на срока;
- поради отнемане на лицензията от председателя на агенцията, съответно от министъра на здравеопазването;
- при ликвидация или прекратяване на търговското дружество или прекратяване на юридическото лице, при смърт на притежателя на лицензията или поставянето му под запрещение.

Чл.64. (1) Председателят на агенцията, съответно министърът на здравеопазването, отнема или временно спира действието на издадена лицензия когато установи:

- 1.системно или грубо нарушаване на изискванията за безопасност, радиационна защита или физическа защита;
2. нови обстоятелства, които могат да се отразят на безопасността, радиационната защита или физическата защита;
3. нарушаване на условията на лицензията;
4. невярна или неточна информация в документите, представени със заявлението за издаване на лицензия;
5. неизпълнение на предписание на контролен орган на агенцията или съответно на контролен орган по Закона за народното здраве, с което се въвеждат ограничителни условия за осъществяване на практическата дейност;
6. несъответствие на дейността с представените към заявлението документи за издаване на лицензия и на основание на които са определени възможностите на заявителя да осигури безопасността, радиационната защита и физическата защита на заявената дейност;
7. причини, свързани с националната сигурност.

(2) Отнемането на издадена лицензия се извършва след писмено предупреждение от председателя на агенцията, съответно министъра на здравеопазването.

(3) Решението на председателя, съответно на министъра на здравеопазването, за

спиране действието или отнемането на лицензията трябва да бъде мотивирано и да съдържа причините за спирането или отнемането, а в случаите на спиране- и условията, при които действието на лицензията може да бъде възстановено, както и сроковете, в които е необходимо да бъдат отстранени констатираните причини.

(4) Решението по ал. 3 може да бъде обжалвано по реда на Закона за върховния административен съд.

(5) Обжалването не спира изпълнението на решението в случай, че действието на лицензията е спряно. В периода до възстановяване действието на лицензията изпълнителят на дейността осигурява радиационната защита и безопасността и физическата защита и поддържа аварийната готовност съгласно условията на лицензията, чието действие е спряно и нормативните изисквания. В случаите на отнемане на лицензията председателят на агенцията, съответно министърът на здравеопазването, дава задължителни указания за безопасното прекратяване на дейността с решението по ал.3.

Раздел IV

Лицензии за специализирано обучение на персонал

Чл.65. (1) Лицензия за извършване на специализирано обучение на персонала по чл.70 в радиационни обекти - първа, втора и трета категория се издава при условие, че:

1. физическите лица имат постоянен адрес, а юридическите лица – адрес на управление на територията на Република България, като за юридическите лица това изискване се счита за изпълнено и когато техен клон е с адрес на управление на територията на Република България;

2. заявителят притежава достатъчни материални и човешки ресурси, подходящи за осъществяване на обучението;

3. учебните програми са разработени на базата на функционалните задължения за всяко работно място, отразени в длъжностните характеристики и в съответствие с установените от закона изисквания;

4. са предвидени мерки за осигуряване на качеството на обучението и атестирането.

(2) Условията по ал.1 се прилагат и при изменение и подновяване на лицензията.

(3) Неизпълнението на условията по ал. 1 е основание за отказ за издаване на лицензията.

Чл.66. Лицензията по чл. 65 съдържа всички или някои от следните условия:

1. задължение за съхраняване на информация за процеса на обучение, провежданите изпити и тестове и издадените удостоверения за правоспособност;

2. задължение за периодично представяне в агенцията на информация за броя на обучаваните лица и резултатите от тяхното обучение;

3. задължение за провеждане на обучението съгласно програмата за осигуряване на качеството;

4. задължение за предоставяне на информация на агенцията относно всички нови обстоятелства, които променят информацията, представена със заявлението за лицензия;

5. други, произтичащи от закона задължения.

Чл.67. (1) Издаването на лицензия за обучение на отговорен експлоатационен персонал в атомни електроцентрали чрез пълномащабен симулатор става в сроковете по чл.58, ал.1.

(2) За всички останали случаи издаването на лицензия става в сроковете по чл.58, ал.2.

Чл.68. При отказ за издаване на лицензия, изменение или отнемане на лицензия както и за обжалване на актовете на председателя на агенцията, се прилагат разпоредбите на раздел трети на тази глава.

Чл.69. Критериите и изискванията за специализираното обучение и квалификацията на персонала, се определят с наредба на Министерския съвет.

Раздел V

Правоспособност за работа по използване на атомната енергия

Чл. 70. (1) За заемане на определени длъжности, свързани с осигуряване и вътрешен контрол на радиационната защита и безопасността, от персонал в радиационни обекти – първа, втора и трета категория, наричан по-нататък “избран персонал”, се изисква удостоверение за правоспособност.

(2) Функционалните задължения на избрания персонал по ал.1 включват някои от следните задължения:

1. непосредствено използване на източници на йонизиращи лъчения;
2. контрол или изпълнение на операции, свързани с технологичния процес;
3. отчет и контрол на ядрен материал и радиоактивни вещества, включително радиоактивни отпадъци;
4. превозване на ядрен материал, радиоактивни вещества и радиоактивни отпадъци ;
5. разработване на инструкции и процедури за работа и на документи, обосноваващи радиационната защита и безопасността;
6. непосредствено ръководство, при което отдадените разпореждания са свързани с изпълнение на предели и условия за експлоатация;
7. управление на технологични процеси, при които действието или бездействието може да доведе до нарушаване на предели и условия за експлоатация;

8. вътрешен контрол за спазване на изискванията за радиационна защита и безопасност.

Чл. 71. (1) Проверката на квалификацията на персонала, с функционални задължения, съгласно чл.70, ал.2, т. 5-8, наричан по-нататък “отговорен персонал”, се извършва от изпитна комисия към агенцията.

(2) В състава на изпитната комисия се включват служители на агенцията, както и представители на Министерството на здравеопазването, на работодателя и на обучаващата организация. В работата на изпитната комисия могат да бъдат привлечени и други квалифицирани експерти.

(3) Председателят на изпитната комисия се определя от председателя на агенцията.

(4) Членове на изпитната комисия могат да бъдат български граждани с висше образование и най-малко 12 години трудов стаж в областта на използването на атомната енергия.

(5) Възнаграждението на членовете на изпитната комисия се определя от председателя на агенцията, съгласувано с министъра на финансите.

Чл.72. (1) Придобиването на правоспособност на отговорния персонал става след обучение в организация, притежаваща лицензия по раздел четири на тази глава и след успешно полагане на изпит пред изпитната комисия по чл. 71.

(2) Придобиването на правоспособност за останалия персонал по чл.70, ал. 2 става след обучение и атестиране в обучаваща организация притежаваща лицензия по раздел четири на тази глава.

Чл. 73. (1) Удостоверението за правоспособност се издава за персонала по чл.72, ал. 1 от председателя на агенцията, а за персонала по чл. 72, ал.2 – от ръководителя на обучаващата организация.

(2) Удостоверенията за правоспособност са валидни за срок от 3 години.

(3) В агенцията се води регистър на правоспособния отговорен персонал.

Чл.74. (1) Действието на удостоверението за правоспособност се прекратява при:
изтичане на срока;
отсъствие на притежателя му от работното място за срок повече от една година;
незаемане на длъжността в продължение на повече от 3 месеца от получаване на удостоверението за правоспособност;
отнемане.

(2) Подновяването на правоспособността става по реда, по който е придобита.

Чл.75. (1) Удостоверението за правоспособност на отговорния персонал може да бъде отнето, когато лицето:

е представило неверни данни, послужили като основание за издаването;

е извършило системно или грубо нарушение на изискванията за безопасност и радиационна защита или условие на издадена лицензия;

престане да отговаря на медицинските и психофизиологични изисквания за заемане на длъжността, определени от министъра на здравеопазването.

(2) В случаите на ал.1, т.1 и 3 удостоверението се отнема за срок до отстраняване на причината, довела до отнемането.

(3) Отнемането на удостоверението за правоспособност става с мотивирано решение на председателя на агенцията. Копие от решението се изпраща незабавно на лицето и работодателя.

(4) В случаите на ал.1, т.2 с решението по ал.3 се определя срок, в който лицето не може да кандидатства за издаване на ново удостоверение за правоспособност за заемане на същата или по-отговорна длъжност. Този срок не може да бъде по-малък от 6 месеца.

(5) Решението по ал. 2 може да бъде обжалвано по реда на Закона за върховния административен съд. Обжалването не спира изпълнението на решението.

Чл. 76. Условието и редът за придобиване на правоспособност от персонала по чл.70 се определят с наредбата по чл.69.

Раздел VI

Права и задължения на притежателите на разрешения

Чл. 77. Лицата, които упражняват дейност по този закон, въз основа на удостоверения за регистрация или лицензия, имат право:

да получават пълна и обективна информация от компетентните органи, необходима за осъществяване на дейността им, както и да бъдат информирани за резултатите от извършените проверки;

да участват в обсъждането и разработването на националните програми, съдържащи мерки за радиационна защита и безопасност;

да предлагат на компетентните органи изменения на изискванията за радиационна защита и безопасност в случаите, когато тяхното прилагане е неефективно или не е в съответствие с приетите на международно ниво ръководни правила;

да искат отлагане на сроковете за изпълнения на условията на лицензиите и предписанията, ако това не води до намаляване на нивото на радиационна защита и безопасност.

Чл. 78. (1) Лицата, които упражняват дейност по този закон, въз основа на удостоверения за регистрация или лицензия, са длъжни да предприемат необходимите мерки за осигуряване приоритет на поддържането на радиационната защита и

безопасността, физическата защита и аварийната готовност в степен, отговаряща на изискванията по този закон, като:

1. спазват условията, предвидени в лицензията, извършват действия съобразно одобрената документация и пределите и условията за безопасна експлоатация на радиационните обекти и изискванията за единство, точност и проследимост на измерванията;

2. осигуряват изпълнението на практическите дейности от лица, отговарящи на установените изисквания и водят и съхраняват регистър за тези лица;

3. предоставят информация за всеки инцидент или авария и за всяко обстоятелство, което води или може да доведе до изменение в условията на издадената лицензия, при условия и по ред, определени с наредба, приета с постановление на Министерския съвет по предложение на председателя на агенцията и министъра на здравеопазването;

4. наблюдават, измерват, оценяват, проверяват и регистрират стойностите на параметрите и всички обстоятелства, важни от гледна точка на радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност в съответствие с установените изисквания;

5. водят и съхраняват регистър на стойностите на параметри и всички други обстоятелства, важни за радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност и предоставят регистрираните данни на съответните органи по установения за това ред;

6. създават постепенно финансов резерв за осигуряване извеждането от експлоатация на ядрено съоръжение или друг радиационен обект в съответствие с програма за извеждане от експлоатация;

7. създават специализирано звено и осигуряват постоянен надзор върху поддържането на радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност на ядрени инсталации и други радиационни обекти – първа и втора категория;

8. инструктират служителите и лицата, които работят или имат достъп по установеният ред до радиационен обект, за правилата за радиационна защита и предприемат мерки за недопускане на лица, които не отговарят на тези изисквания;

9. ограничават достъпа за работа на служители, когато се установи, че срещу тях е заведено дело за престъпление по непредпазливост, ако е свързано с извършваната работа или за умишлено извършено престъпление;

10. осигуряват достатъчен персонал и програма за неговата подготовка, преподготовка и формиране култура за безопасност за всички дейности през целия

експлоатационен срок;

11. осигуряват първоначални и периодични медицински прегледи, профилактика и възстановяване за облъчваните работници и служители с оглед гарантиране на здравето и психическото им състояние;

12. предоставят на обществеността необходимата информация за състоянието на радиационната защита и безопасността .

(2) Притежателите на лицензия, освен задълженията по ал.1 имат и други задължения установени, съгласно този закон.

Чл. 79. Притежателите на лицензия:

1. прилагат програми за събиране и анализ на експлоатационния опит, предприемат мерки, произтичащи от резултатите от анализа и използват съществуващите механизми за обмен на важния опит на международни организации и на други притежатели на лицензии за експлоатация;

2. извършват периодична оценка на безопасността за съответствие с нови нормативни изисквания за радиационна защита и безопасност, натрупания експлоатационен опит и извършените изменения в проекти и конструкции, които имат значение за безопасността.

Чл. 80.(1) Притежателите на лицензии за дейности с ядрени инсталации или съоръжения или други радиационни обекти – първа категория могат да заделят средства за подпомагане на социално-икономическото развитие на общината на територията на която се намира обекта.

(2) Разходите по ал.1 се признават за необходимо присъщи за дейността разходи.

Чл. 81. (1) В случай на възникване на радиационна авария, притежателите на лицензии са длъжни:

незабавно да информират населението и кметовете на общини в зоната на аварийно планиране и другите компетентни органи за възникването на радиационна авария по реда, определен с наредбата по чл.23;

незабавно да предприемат действия за ограничаване и ликвидиране на последиците от аварията;

да контролират и регулират облъчването на лицата, участващи в ограничаването и ликвидирането на аварията;

да осигурят непрекъснат мониторинг на изхвърлянето на радиоактивни вещества в околната среда;

да участват в дейностите включени в националната система за мониторинг при възникване на радиационна авария.

(2) Притежателите на лицензия, освен задълженията по ал.1 имат и други

задължения, установени в аварийния план и съгласно този закон.

Глава пета

УПРАВЛЕНИЕ НА РАДИОАКТИВНИ ОТПАДЪЦИ

Раздел I

Общи разпоредби

Чл.82. Управлението на радиоактивните отпадъци се основава на следните основни принципи :

1.разделяне на функциите на държавния контрол от тези по управлението на радиоактивни отпадъци;

2.осъществяване на управлението на радиоактивни отпадъци въз основа на стратегия и дългосрочна програма за управление на радиоактивни отпадъци и периодичен преглед на всеки три години;

3.отговорност на лицата, които генерират радиоактивни отпадъци, за радиационната защита и безопасността при управлението им до тяхното предаване на специализирано държавно предприятие при условията на този закон;

4.осъществяване на дейността по погребване на радиоактивни отпадъци само от специализирано държавно предприятие;

5.провеждане на цялостна научно-изследователска дейност, свързана с управление на радиоактивните отпадъци;

6. подържане на разумно достижимо минимално ниво генерирането на радиоактивни отпадъци;

7. отчитане на взаимната зависимост на различните етапи при управление на радиоактивни отпадъци;

8. отчитане всички аспекти на радиационната защита и безопасността при управлението на отработеното ядрено гориво и радиоактивните отпадъци.

Чл. 83. Държавното управление на дейностите с радиоактивните отпадъци се осъществява от Министерския съвет и от председателя на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси в съответствие с предоставените им от закона правомощия.

Чл.84. (1) Министерският съвет по предложение на председателя на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси приема стратегия за управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци в съответствие с чл. 82, която се одобрява от Народното събрание с решение.

(2) Със стратегията се определят законодателни приоритети и регулиращи,

административни и технически мерки за управлението на радиоактивни отпадъци.

Чл. 85. Председателят на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси обезпечава дейностите по управление на радиоактивни отпадъци въз основа на този закон и приетата стратегия .

Чл.86. Председателят на агенцията осъществява държавното регулиране и контрол на безопасността при управлението на радиоактивни отпадъци.

Чл. 87. (1) Лицата, в резултат на чиято дейност се генерират радиоактивни отпадъци, ги предават на специализирано предприятие за управление на радиоактивни отпадъци в съответствие с установените с наредбата по чл. 90 правила.

(2) Предаването на подлежащите за погребване радиоактивни отпадъци става по силата на писмен договор между специализираното държавно предприятие и лицата, предаващи тези отпадъци.

(3) Който изгуби или намери ядрени или радиоактивни материали или отпадъци, е длъжен незабавно да уведоми агенцията или специализирания държавен орган по гражданска защита без да изменя местоположението им.

Чл.88. (1) Лицата, от чиято дейност се генерират радиоактивни отпадъци, осигуряват всички разходи за управлението им, включително тяхното погребване и предприемат всички мерки за осъществяване на тяхното безопасно управление до момента на предаването им на специализираното предприятие, създадено по реда на този закон.

(2) Лицата по ал.1 изплащат дължимите вноски във фонд “Радиоактивни отпадъци” в определените размери и срокове, съгласно наредбата по чл.101.

(3) Вноски по ал.2 не се дължат от момента на откриване на производство по несъстоятелност за търговеца, при ликвидация на търговско дружество, както и при смърт или поставяне под запрещение на задълженото лице. В случаите, когато производството по несъстоятелност бъде прекратено и търговецът продължи дейността си, задълженията по ал. 2 се възстановяват и търговецът дължи заплащане на вноските за целия период през, който е извършвал дейност в условия на открито производство по несъстоятелност.

Чл.89. (1) До момента, когато отработено ядрено гориво бъде обявено за радиоактивен отпадък, при управлението му се изпълняват същите основни изисквания както за радиоактивните отпадъци.

(2) До вземането на решение по обявяването на отработеното гориво за радиоактивен отпадък, притежателят на разрешение за манипулиране и съхраняване на отработено ядрено гориво го управлява така, че да не ограничи последващо преработване и погребване.

(3) Решението за обявяване на отработеното гориво за радиоактивен отпадък се взема от председателя на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси,

съгласувано с председателя на агенцията, ако съответства на стратегията по чл.84.

(4) По реда на ал.3 се взема и решение за обявяване на ядрено съоръжение в процес на извеждане от експлоатация за съоръжение за управление на радиоактивни отпадъци.

Чл.90. Изискванията за безопасност при управление на отработеното ядрено гориво, както и за безопасност при управление на радиоактивните отпадъци, се определят със съответна наредба, приета от Министерския съвет.

Раздел II

Финансиране дейностите по управление на радиоактивни отпадъци

Чл. 91. За финансиране на дейностите по безопасното погребване на радиоактивни отпадъци и свързаните с това дейности на специализираното предприятие се създава фонд "Радиоактивни отпадъци" към Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси, наричан по-нататък "фонда".

Чл. 92. (1) Фондът се ръководи от управителен съвет от седем члена, включително председател.

(2) Председател на Управителния съвет е председателят на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси.

(3) Членове на Управителния съвет са представители на агенцията, Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси, Министерството на здравеопазването, Министерство на околната среда и водите, Министерството на финансите и Министерството на икономиката.

(4) Ръководителите на съответните министерства и ведомства по ал.3 определят своите представители в Управителния съвет на фонда и уведомяват писмено председателят на Управителния съвет на фонда.

(5) Не може да бъде член на Управителния съвет лице, което е осъждано за престъпление от общ характер или е съпруг или роднина по права или съребрена линия до четвърта степен и по сватовство до трета степен включително с друг член на органите на управление на фонда и специализираното предприятие.

(6) Председателят на Управителния съвет на фонда определя със заповед поименния състав на Управителния съвет въз основа на предложенията по ал.4.

(7) Министърът на икономиката сключва договор за управление с всеки от членовете, включително с председателя, за срок от четири години, но не по-дълъг от срока по основното им правоотношение със съответното ведомство.

Чл. 93 (1) Член на Управителния съвет се освобождава от органа по назначението преди изтичане на срока на договора за управление:

1. при подадена писмена молба за освобождаване;
2. при нарушаване разпоредбите на закона или на сключения договор за управление.
3. ако лицето не отговаря на изискванията по чл. 92, ал. 5;
4. при невъзможност на член на съвета да изпълнява задълженията си за срок, по-дълъг от 6 месеца.

(2) В случаите по ал. 1, както и при смърт или поставяне под запрещение на член на съвета, министърът на икономиката назначава нов член за срок до края на мандата.

Чл. 94. (1) Управителният съвет заседава най-малко веднъж на два месеца.

(2) Заседанието на Управителния съвет е редовно, ако на него присъстват най-малко четирима от неговите членове.

(3) Решенията на Управителния съвет се приемат с явно гласуване и с обикновено мнозинство от общия брой на членовете му.

(4) За заседанията на Управителния съвет се водят протоколи, които се подписват от всички присъстващи членове на съвета.

Чл. 95. (1) Управителният съвет:

приема правилник за организацията и дейността на фонда и го предлага за утвърждаване на министъра на икономиката;

одобрява средствата за издръжката на специализираното държавно предприятие;

контролира целесъобразното изразходване на средствата по фонда;

взема решения за ползване на кредити от специализираното държавно предприятие;

приема предвидените в този закон програми, отнасящи се до дейността на специализираното държавно предприятие;

приема отчетите на генералния директор на специализираното предприятие;

приема годишния счетоводен отчет на предприятието;

назначава дипломиран експерт-счетоводител или одиторско предприятие за заверка на годишния счетоводен отчет;

внося ежегодно в Министерския съвет отчет за дейността си;

изпълнява и други функции, свързани с управлението на фонда и специализираното държавно предприятие, в съответствие с действащите нормативни актове.

(2) Председателят на Управителния съвет, а в негово отсъствие - определен от него член на Управителния съвет организира и ръководи заседанията на Управителния съвет.

Чл. 96. Оперативното обслужване на фонда се извършва от Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси.

Чл. 97. Фондът е с приходна и разходна част, които се съставят в съответствие с единната бюджетна класификация и се утвърждават ежегодно от Министерския съвет

съгласувано с министъра на финансите.

Чл. 98. Операциите по касовото изпълнение на фонда, отчетът и контролът на средствата се осъществява при спазване разпоредбите на Закона за устройството на държавния бюджет.

Чл. 99. (1) Средствата по фонда се набират от :

1. вноски от физически и юридически лица, които генерират радиоактивни отпадъци в резултат на своята дейност, включително от лицата, които са обявили отработеното ядрено гориво за радиоактивен отпадък;

2. средства от държавния бюджет, определяни ежегодно със закона за държавния бюджет за съответната година;

3. лихви върху средствата, набирани във фонда;

4. доброволни вноски и помощи;

5. глобите и имуществените санкции по глава осма;

6. други източници, определени със закон или акт на Министерския съвет.

(2) Вноските във фонда се признават за необходимо-присъщи за дейността разходи, в резултат на която са генерирани тези отпадъци.

Чл. 100. Средствата по фонда се изразходват за финансиране на:

1. основните дейности на специализираното държавно предприятие;

2. управлението на фонда;

3. погасяване на получени от специализираното държавно предприятие кредити;

4. други предвидени от закона дейности, на специализираното държавно предприятие.

Чл. 101. Редът за набиране, разходване и контрол на средствата по фонда, както и размерът на дължимите вноски се определя с наредба, приета от Министерския съвет по предложение на Управителния съвет на фонда.

Чл. 102. Превишаването на приходите над разходите в края на годината като преходен остатък се използва през следващата година по предназначението на фонда.

Чл. 103. Средствата по фонда се съхраняват в Българската народна банка.

Раздел III.

Държавно предприятие за управление на радиоактивни отпадъци

Чл.104. (1) Създава се предприятие "Радиоактивни отпадъци" като държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон.

(2) Предприятието е юридическо лице със седалище София и може да има териториални поделения.

(3) На предприятието се предоставя с акт на Министерския съвет имущество - публична или частна държавна собственост, включително земите, терените и инфраструктурата по чл.7.

(4) Имуществото - публична държавна собственост се управлява от предприятието при условията, предвидени в Закона за държавната собственост.

(5) Предприятието може да се разпорежда с имуществото си, което не представлява публична държавна собственост и да придобива чрез сделки с трети лица имоти и вещи , които се считат за собственост на предприятието.

(6) Предприятието отговаря за своите задължения с имуществото си, което не е публична държавна собственост.

(7) Предприятието не може да участва в търговски и граждански дружества.

(8) За предприятието не може да се открива производство по несъстоятелност.

Чл. 105. (1) Основен предмет на дейност на предприятието е безопасното погребване на радиоактивни отпадъци след предаването им по предвидения от закона ред.

(2) Предприятието осъществява и други дейности, които осигуряват или допълват основния предмет на дейност.

Чл.106. Предприятието извършва следните дейности:

избор на площадка, проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация на нови съоръжения за погребване на радиоактивни отпадъци и съпътстващата ги инфраструктура;

експлоатация, рехабилитация, модернизация и затваряне на съществуващи съоръжения за погребване на радиоактивни отпадъци и съпътстващата ги инфраструктура;

услуги по управление на радиоактивни отпадъци;

регистрация на приетите радиоактивни отпадъци;

организиране и провеждане на инвентаризация на радиоактивните отпадъци в страната;

създаване и поддържане на регистър на радиоактивните отпадъци в страната;

организиране и координиране на изследвания и развитие в областта на управлението на радиоактивни отпадъци;

управление на радиоактивните отпадъци, които са въведени на територията на Република България от чужбина и не могат да бъдат върнати, както и в случаите на чл.88, ал.3 или на намиране на изоставени или укрити радиоактивни материали и вещества ;

ведомствен контрол след затварянето на съоръженията за погребване на радиоактивни отпадъци;

изпълнение на задължения на Република България, произтичащи от международни договори в областта на управлението на радиоактивни отпадъци, по които Република България е страна;

изпълнение на необходимите дейности, произтичащи от публично правните му задължения, свързани с предмета на неговата дейност, включително извършване на дейности, вместо задължените лица, по управление на радиоактивни отпадъци, за привеждането им в съответствие с изискванията на наредбата по чл.90. В този случай разходите се възстановяват от задължените лица.

Чл. 107. (1) Дейността на предприятието се финансира от:

средства, предоставени от фонд “Радиоактивни отпадъци”, въз основа на приета от Управителния съвет на фонда и утвърдена от председателя на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси ежегодна програма и в рамките на приета и утвърдена по същия ред тригодишна програма;

дарения и безвъзмездни помощи;

приходи от услуги, извършени в рамките на осъществявания предмет на дейност;

лихви по сметките на предприятието;

кредити.

(2) Програмите по ал.1, т.1 се утвърждават, ако съответстват на стратегията по чл.84 и задължително съдържат:

цели и очаквани резултати;

дейности, които ще бъдат извършвани за постигане на резултатите, включително данните въз основа на които са определени тези дейности ;

план за управление на средствата по ал.1.

(3) Управителният съвет на фонда приема ежегодно отчет за дейността на предприятието, изготвен от генералния директор на предприятието.

(4) Средствата за издръжка на предприятието се одобряват от Управителния съвет на фонда едновременно с годишната програма по ал.1, т.1.

Чл. 108. Органи за управление на предприятието са:

1. министърът на икономиката;

2. Управителният съвет на фонда с правата и задълженията, определени в чл. 95, ал.1;

3. генералният директор.

Чл.109. Министърът на икономиката:

1. назначава и освобождава генералния директор;

2. утвърждава правилник за устройството и организацията на дейността на предприятието;

3. взема решения за разпореждане, бракуване или ликвидация на дълготрайни материални активи, за учредяване на вещни права и за отдаване под наем на недвижими имоти и движими вещи;

4. определя структурата и щата на предприятието по предложение на Управителния съвет на фонда;

5. приема вътрешни правила за организацията на работната заплата в предприятието;

6. предприема необходимите действия по реда на чл. 6 от Закона за държавната собственост по предложение на генералния директор.

Чл.110 (1) За генерален директор може да бъде назначено лице, което отговаря на следните условия:

1. има висше образование и притежава професионална квалификация и опит;

2. не е осъждано за умишлено престъпление от общ характер;

3. не е било член на управителен или контролен орган на търговско дружество, което е обявено в несъстоятелност;

4. не е било член на управителен или контролен орган или неограничено отговорен съдружник в дружество, прекратено поради несъстоятелност, ако са останали неудовлетворени кредитори;

5. не е съпруг или роднина по права или съребрена линия до трета степен включително или по сватовство до трета степен на друг член на управителните органи на предприятието.

(2) Министърът на икономиката сключва договор за управление с генералния директор за срок от четири години.

Чл.111. Генералният директор се освобождава преди изтичане на срока на договора за управление от министъра на икономиката при условията на чл. 93. В тези случаи или при смърт на генералния директор министърът на икономиката сключва договор за управление с новия генерален директор за пълен мандат.

Чл. 112. Генералният директор:

организира, ръководи и контролира цялостната дейност на предприятието;

упражнява правата и задълженията на работодател по отношение на работещите в предприятието;

представява предприятието;

4. отчита своята дейност пред министъра на икономиката и Управителния съвет на фонда.

Чл.113. Генералният директор участва в заседанията на Управителния съвет без право на глас.

Раздел IV

Отчитане, контрол и регистриране на радиоактивните отпадъци

Чл.114. Отчетът на радиоактивните отпадъци се води с цел изключване на възможността за неконтролирано натрупване на радиоактивни отпадъци и осигуряване на оперативен контрол за местоположението и преместването на радиоактивните отпадъци и условията на тяхното съхраняване и погребване, както и с цел набиране на необходимата информация за изпълнение на задълженията, произтичащи от международни договори, по които Република България е страна.

Чл.115. (1) Отчетът на радиоактивните отпадъци включва:

1. поддържане на държавен кадастър на съоръженията за погребване на радиоактивни отпадъци;
2. провеждане на периодична национална инвентаризация на радиоактивните отпадъци, в това число и съоръженията за съхраняване на радиоактивни отпадъци на територията на производителите на отпадъци;
3. създаване и поддържане на регистър на радиоактивните отпадъци;
4. актуализиране на държавния регистър на радиоактивните отпадъци и държавния кадастър на съоръженията за погребване на радиоактивни отпадъци по резултатите от периодичната инвентаризация.

(2) Държавният кадастър на съоръженията за погребване на радиоактивни отпадъци и държавният регистър на радиоактивните отпадъци са публични.

Чл.116. Условията и редът за отчитане, контрол и регистриране на радиоактивните отпадъци се определя с наредба, приета с постановление на Министерския съвет по предложение на председателя на Държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси.

Чл.117. Лицата, от чиято дейност се генерират радиоактивни отпадъци, са длъжни да оказват съдействие, като предоставят на предприятието исканата от него информация по отчета, контрола и регистрирането на радиоактивните отпадъци.

Чл.118. Кадастърът на съоръженията за погребване на радиоактивни отпадъци съдържа систематизирани данни за местоположението, количествени и качествени характеристики, условия на погребване на радиоактивни отпадъци, системи за контрол и мониторинг.

Чл.119. Създаването и поддържането на кадастъра на съоръженията за погребване на радиоактивни отпадъци се осъществява от предприятието.

Чл.120. Кадастърът на съоръженията за погребване на радиоактивните отпадъци подлежи на безсрочно съхранение.

Глава шеста

ФИЗИЧЕСКА ЗАЩИТА И ГАРАНЦИИ

Раздел I

Физическа защита на ядрени съоръжения, ядрени материали и радиоактивни вещества

Чл. 121. Физическата защита на ядрени съоръжения или инсталации и ядрени материали и радиоактивни вещества включва система от технически и организационни мерки, които имат за цел:

1. възпрепятстване на всяко неправомерно проникване на територията на ядрени съоръжения или инсталации и други радиационни обекти;

2. предотвратяване на неразрешен достъп до зони от особено значение за безопасността на ядреното съоръжение или инсталация и до ядрени материали и радиоактивни вещества;

3. предотвратяване на кражба, грабеж на ядрен материал или радиоактивни вещества и на други неправомерни действия;

4. своевременно откриване и прекратяване на нарушенията, както и връщане на неправомерно отнети ядрен материал или радиоактивни вещества.

Чл.122. Физическата защита се осигурява при избора на площадка, проектирането, изграждането, въвеждането в експлоатация, експлоатацията, извеждането от експлоатация или затварянето на ядрени съоръжения или инсталации, а също при използването на ядрени материали и радиоактивни вещества, включително при тяхното превозване.

Чл.123.(1) Физическата защита се осигурява от притежателя на лицензия или на удостоверение за регистрация.

(2) Ядрени съоръжения или други обекти и инсталации, свързани технологично с тях или обслужващи ги, се определят от министъра на регионалното развитие и благоустройството, съгласувано с министъра на вътрешните работи, за особено важни по отношение на физическата им защита.

(3) Физическата защита на обектите по ал. 2 се осигурява от Министерство на вътрешните работи по предложение на министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Чл. 124. Министърът на вътрешните работи осъществява контрол за обезпечаване на физическата защита.

Чл.125. Изискванията към физическата защита на ядрените съоръжения или инсталации, ядрения материал и радиоактивните вещества се определят с наредба, приета

с постановление на Министерския съвет по предложение на председателя на агенцията и министъра на вътрешните работи, с изключение на съоръженията за които Законът за устройство на територията предвижда друго.

Чл. 126. За обезпечаване на физическата защита на ядрена инсталация или съоръжение или на друг обект, в който се използват ядрени материали или радиоактивни вещества, работещите и други лица, които посещават тези обекти, а също и техните вещи и транспортни средства, могат да бъдат проверявани, включително чрез специални средства.

Раздел II

Прилагане на гаранциите

Чл. 127. Системата от гаранции има за цел да се контролира спазването на задълженията на Република България, произтичащи от Договора за неразпространение на ядреното оръжие и се осъществява от Международната агенция по атомна енергия съгласно Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него.

Чл. 128. (1) Председателят на агенцията е координатор за изпълнение на задълженията на Република България, произтичащи от Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него.

(2) Председателят на агенцията:

събира и предоставя на Международната агенция по атомна енергия информацията, съгласно Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него, включително чрез извършване на проверки на обектите – предмет на това споразумение;

организира предоставянето на достъп на инспектори на Международната агенция по атомна енергия за провеждане на инспекции на територията на Република България;

организира съпровождането на инспекторите на Международната агенция по атомна енергия при провеждането на инспекциите по т.2;

отнася до министъра на външните работи писмените искания на генералния директор на Международната агенция по атомна енергия за предоставяне на визи на инспектори на Международната агенция по атомна енергия във връзка с осъществяването на техните функции;

осъществява взаимодействие с компетентния орган по Закона за контрол на външнотърговската дейност с оръжия и със стоки и технологии с възможна двойна употреба във връзка с обмена на информацията, отнасяща се до Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него;

внося за решаване в Министерския съвет въпросите, свързани с използването на

системата за комуникации между инспекторите на Международната агенция по атомна енергия в Република България и Главното управление на Международната агенция по атомна енергия и/или регионалните офиси;

подготвя и внася в Министерския съвет проекти на решения или нормативни актове по изпълнение на Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него.

Чл. 129. Лицата, които извършват дейности - предмет на Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него, са длъжни:

1. да предоставят на председателя на агенцията информацията и данните, необходими за изпълнение задълженията на Република България, произтичащи от Споразумението с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него;

2. да водят отделен регистър за тези дейности и да съхраняват производствените, търговските и транспортните документи, както и информацията и данните, свързани с тези дейности, включително за отчета и контрола на ядрения материал - от значение за прилагането на гаранциите, за срок не по-малко от десет години след прекратяване на дейността;

3. да информират писмено председателя на агенцията при възникване на обстоятелства, които водят или могат да доведат до нарушаване на условията по прилагане на гаранциите;

4. да осигуряват достъп до обекта и до необходимата информация, както и да оказват съдействие на инспекторите на Международната агенция по атомна енергия и на контролните органи на агенцията, съпровождащи инспекторите за изпълнение целите на инспекцията.

Чл. 130. Министерският съвет издава наредба по прилагането на този раздел.

Глава седма

ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ ЗА ЯДРЕНА ВРЕДА

Чл. 131. Гражданската отговорност за ядрена вреда се определя съгласно разпоредбите на Виенската конвенция.

Чл. 132. За целите на Виенската конвенция няколко ядрени инсталации на един и същ експлоатиращ, разположени на една и съща площадка, са една ядрена инсталация.

Чл. 133. Министерският съвет определя лицето, което по смисъла на Виенската конвенция, е експлоатиращ ядрената инсталация.

Чл. 134. (1) Давностният срок за предявяване на иск за обезщетяване на ядрена вреда

е петгодишен и започва да тече от датата, на която претърпелият ядрена вреда е узнал или е могъл да узнае за нанесената вреда и кой е експлоатиращият, отговорен за вредата.

(2) Лице, на което е причинена ядрена вреда в резултат на ядрена авария, която се дължи изцяло или отчасти на умисъл или на негова груба небрежност, не се обезщетява или обезщетението се намалява съответно.

Чл. 135. (1) Отговорността на експлоатиращия за вреда, причинена от всяка ядрена авария, се ограничава на деветдесет милиона лева.

(2) Експлоатиращият е длъжен да поддържа застраховка или друга финансова гаранция за ядрена вреда за периода на експлоатация на ядрената инсталация на стойност, определена в ал.1.

(3) В случай, че експлоатиращият е на бюджетна издръжка, отговорността му за ядрена вреда, определена в ал.1, се осигурява от държавата.

(4) При разпределяне на обезщетенията за вреда, причинена от ядрена авария, с привилегия се ползват вземанията, които имат за основание причинена смърт или телесна повреда.

(5) Десет на сто от сумата, определена в ал. 1, се заделя за изплащане на уважени искове, подадени една година след датата на ядрената авария.

(6) В случай, че сумата определена в ал. 1 е недостатъчна за изплащане на уважени искове, размерът на обезщетението, дължимо по всеки един от тях, се намалява пропорционално.

Чл. 136.(1) Държавата изплаща уважени искове срещу експлоатиращия за обезщетяване на ядрена вреда, като предоставя необходимите средства в такъв размер, в какъвто застраховката или другата финансова гаранция на експлоатиращия е недостатъчна за изплащането на суми по тези искове, но не повече от границата на отговорността, определена в чл.135, ал. 1.

(2) Държавата обезщетява вреда, която се дължи на ядрена авария, пряко причинена от тежко природно бедствие от изключителен характер, до границата на отговорността, определена в чл.135, ал. 1.

(3) Държавата има право на регресен иск към експлоатиращия в размер на средствата, които е изплатила по ал.1.

Чл. 137. Ядрена вреда, причинена на територията на друга държава, която не е страна по Виенската конвенция, се обезщетява само въз основа на международен договор, по който Република България е страна, или на принципа на взаимност.

Чл. 138. Министерският съвет определя условията и реда за освобождаване на малки количества ядрен материал от прилагането на Виенската конвенция.

Чл. 139. (1) По въпросите, по които този закон и Виенската конвенция не

предвиждат друго, важат правилата за непозволено увреждане.

(2) Правилата за непозволено увреждане се прилагат и за отговорността за вреда, причинена от други източници на йонизиращи лъчения, независимо от местонахождението на източниците, включително при използване за медицински цели, доколкото особен закон не предвижда друго.

Чл. 140. (1) Искове за ядрена вреда, с изключение на случаите когато Виенската конвенция предвижда друго, са подведомствени на българските съдилища. Те са подсъдни на Софийски градски съд като първа инстанция.

(2) Производствата пред съда по тази глава са безплатни за български граждани, а за чужденци се прилага принципа на взаимност.

Глава осма

ПРИНУДИТЕЛНИ МЕРКИ И АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Раздел I

Принудителни административни мерки

Чл. 141. Принудителни административни мерки по този закон се налагат в следните случаи:

при възникване или при непосредствена опасност от възникване на аварии;

при възникване на инциденти или други събития, които имат значение за безопасността;

при значителни или системни отклонения от нормативните изисквания, отнасящи се до радиационната защита и безопасността, физическата защита и аварийната готовност и от условията на лицензиите;

при необходимост от извършване на действия за възстановяване на съществувало преди нарушението положение.

Чл. 142. (1) В случаите по чл. 141 в зависимост от тяхното значение се налагат следните принудителни административни мерки:

спиране или въвеждане на ограничителни условия за практическата дейност като прекратяване на работата на ядрен реактор на мощност; ограничаване мощността на ядрен реактор или ограничаване използването на друг източник на йонизиращо лъчение; прекратяване манипулирането с ядрени материали и други радиоактивни вещества или отпадъци;

извършване на експертизи, проверки, изпитания на инсталация, съоръжение, продукти, техни части, системи или компоненти; изменение на установени предели и условия за безопасна експлоатация;

изменение на проекти и конструкции, които имат значение за безопасността, радиационната защита, физическата защита и аварийната готовност.

(2) С актовете за налагане на принудителните мерки се дава подходящ срок за тяхното изпълнение.

(3) Принудителните административни мерки по ал.1, т.1 и 3 могат да бъдат налагани до отстраняване на причините, довели до тяхното налагане.

(4) Преди да наложи принудителната мярка по ал.1, т. 3, компетентният да наложи мярката орган изисква становище от консултативната комисия по чл. 25, освен ако изпълнението на мярката изисква незначителни финансови средства или не може да бъде забавено.

Чл. 143. Принудителните административни мерки по чл. 142, ал.1 се налагат от председателя на агенцията или упълномощено от него лице, когато се отнасят до ядрени инсталации или съоръжения от ядрено-горивния цикъл, а по отношение на другите източници на йонизиращо лъчение – с предписания от контролните органи на агенцията, съответно от контролните органи по Закона за народното здраве и по Закона за министерството на вътрешните работи.

Чл. 144. Принудителните административни мерки могат да се обжалват по реда на Закона за върховния административен съд, съответно по реда на Закона за административното производство. Жалбата не спира изпълнението, освен ако съдът не постанови друго.

Раздел II

Административнонаказателни разпоредби

Чл. 145. (1) Наказва се с глоба, съответно с имуществена санкция, освен ако не подлежи на по-тежко наказание, физическо или юридическо лице, което:

извършва практическа дейност, без да е получило удостоверение за регистрация, лицензия или удостоверение за правоспособност по този закон или в отклонение на предвидените в лицензията условия;

не изпълни задължението си за предоставяне на информацията по чл. 78, ал.1, т.3 или предостави невярна, неточна или непълна информация;

не изпълни задължението си за предоставяне на информацията по чл. 129, т.1, 3 и 4;

не изпълни задължението си за оказване на съдействие на контролен орган;

не изпълни предписание на компетентен орган по чл.143;

наруши забраната по чл.4, ал.2;

наруши забраната по чл.5, ал.1;

допусне до работа лице, което няма необходимата правоспособност по този закон или не е в състояние да изпълнява работа, важна от гледна точка на безопасността и радиационната защита.

(2) За нарушенията по т.1, 2 и 7 глобата е в размер от 2 000 до 20 000 лева, а имуществената санкция е в размер от 5 000 до 50 000 лева.

(3) За нарушенията по т.3, 4, 5, 6 и 8 глобата е в размер от 1 000 до 5 000 лева, а имуществената санкция – в размер от 3 000 до 30 000 лева.

(4) При повторно нарушение глобата, съответно имуществената санкция е в двоен размер.

Чл. 146. При неизпълнение на други задължения по този закон, ако не подлежат на по-тежко наказание, виновните лица се наказват с глоба в размер от 500 до 2000 лева, съответно с имуществена санкция в размер от 5 000 до 10 000 лева.

Чл. 147. (1) Нарушенията се установяват с актове на контролните органи на агенцията, съответно на контролните органи по Закона за народното здраве и по Закона за министерството на вътрешните работи.

(2) Наказателните постановления се издават от председателя на агенцията, съответно министъра на здравеопазването, министъра на вътрешните работи или от упълномощени от тях лица.

Чл. 148. Установяването на нарушенията, съставянето на актовете, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнителна разпоредба

§ 1. По смисъла на този закон:

“Аварийно облъчване” е облъчване на лица в резултат на авария. (Това облъчване не включва облъчването при предотвратяване и управление на аварии);

“Виенска конвенция” е Виенската конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда (обн., ДВ, бр. 76 от 1994 г.; попр., бр.91 от 1994 г.) и Съвместния протокол за прилагане на Виенската и Парижката конвенция (обн., ДВ, бр. 76 от 1994 г.; попр., бр.91 от 1994 г.);

“Въвеждане в експлоатация” е процесът, по време на който компоненти и системи на ядрена инсталация или съоръжение или друг източник на йонизиращо лъчение, които са изградени или монтирани, се въвеждат в действие и се проверяват за съответствие с проекта и работните параметри;

“Експлоатационен срок” е времето, през което ядрена инсталация или съоръжение

или друг източник на йонизиращо лъчение се използват за целите, за които са предназначени. В случай на съоръжение за погребване, периодът започва с първото разполагане на отработено гориво или радиоактивни отпадъци и завършва с неговото затваряне;

”Затваряне” е завършване на всички операции в определен момент след разполагането на отработено гориво или радиоактивни отпадъци в съоръжение за погребване. Това включва заключителните инженерни или други работи, необходими за привеждане на съоръжението в състояние, безопасно в дългосрочен аспект;

“Защитна мярка” е намеса при хронично или аварийно облъчване, която има за цел да предотврати или ограничи облъчването на персонала и лица от населението;

“Избор на площадка” е процесът на определяне на подходящо място за ядрена инсталация или съоръжение или друг източник на йонизиращо лъчение и включва подходяща оценка и определяне на проектните основи;

“Извеждане от експлоатация” са всички мерки, водещи до освобождаване от контрол на ядрена инсталация или съоръжение или друг обект с източник на йонизиращо лъчение, освен съоръжение за погребване. Тези мерки включват процесите на дезактивация и демонтаж;

“Използване на ядрена енергия и йонизиращо лъчение” са различни дейности, свързани с прилагането на ядрени технологии, използването на ядрени материали, радиоактивни вещества и други източници на йонизиращо лъчение в науката, промишлеността, медицината и други области, включително осъществяването и ликвидирането на уранодобива. ”Използване” включва работа, монтиране (включително монтиране на работното място), изпитване, техническо обслужване, ремонт и модернизиране ;

“Източник на йонизиращо лъчение” или “източник” е апарат, радиоактивно вещество, инсталация или съоръжение, който има способност да изпуска йонизирани лъчения, или да отделя радиоактивни вещества;

“Изхвърляния” са планирани и контролирани изтичания на течни или газообразни радиоактивни материали в околната среда, образувани при нормална експлоатация на ядрена инсталация или ядрено съоръжение или друг обект с източници на йонизирани лъчения, в качеството си на узаконена практика в граници, разрешени от компетентния орган;

“Изходен материал” е: уран, съдържащ смес от изотопи в съотношения, срещащи се в природата; обеднен уран; торий; всяко от горепосочените вещества във формата на метал, сплав, химическо съединение или концентрат; материал, съдържащ едно или няколко от гореизброените вещества с концентрация и в количество, превишаващи

установените в нормативен акт стойности;

“Инцидент” е техническо събитие или отклонение, което въпреки, че не влияе пряко или незабавно на радиационната защита или безопасността, е способно да доведе до последваща преоценка на мерките за радиационна защита или безопасност;

“Йонизиращо лъчение” или “лъчение” е пренос на енергия под формата на частици или на електромагнитни вълни с дължина на вълната по-малка или равна на 100 nm (с честота равна или по-голяма от $3 \cdot 10^{15}$ Hz), които могат директно или индиректно да образуват йонни двойки;

“Медицинско облъчване” е облъчване, на което се подлагат: пациентите при диагностика или лечение с използване на източници на йонизиращи лъчения; лицата, които доброволно участват в програми за биомедицински изследвания, водещи до облъчване; и лицата, които не са персонал, но доброволно подпомагат и осигуряват удобството на пациентите по време на диагностиката или лечението им;

“Намеса” е всяко действие, насочено към намаляване или предотвратяване на облъчване или възможност за облъчване на лица от източник на йонизиращо лъчение, който не е част от контролирана дейност или над който е загубен контрол. Намесата може да се осъществи посредством въздействие върху източниците, пътищата на разпространение и самите лица;

“Нива на освобождаване от контрол” са стойности, изразени в единици обща активност или специфична активност, по-ниско от които радиоактивните вещества или материалите, съдържащи радиоактивни вещества, получени от практическа дейност, която е обект на изискването за регистрация или лицензия могат да бъдат освободени от изискванията на закона;

“Обеднен уран” е уран, в който количеството изотоп U-235 е по-малко от това, което се среща в природата;

“Облъчване” е процесът на въздействие на източници на йонизиращо лъчение върху човека;

“Облъчване на населението” е облъчването на лица от населението, дължащо се на разрешени дейности и източници на йонизиращи лъчения, и на дейности в случай на намеса. Професионалното облъчване, медицинското облъчване и облъчването от нормалния естествен радиационен фон, характерен за даденото място на работа или живеене, не се вземат предвид;

“Ограничаване на дозата” е определяне на стойности на дозите от даден източник, по-ниски от съответните граници на дозите, които могат да бъдат получени от лица. Ограничаването на дозите се използва на етап планиране на защитата от лъчения, когато се извършва оптимизирането ѝ;

“Отработено ядрено гориво”или “отработено гориво” е ядрено гориво, което е било облъчено в активната зона на реактор и е окончателно извадено от нея;

“Оценка на безопасността” е разглеждане на всички аспекти на проекта и експлоатацията на източник, свързани с неговата безопасност и защитата на хората, включително анализ на мерките за радиационна защита и безопасност, предвидени при проектирането и експлоатацията на източника и анализ на рисковете при нормални условия и при аварии;

“Повторно” е нарушение на закона или условие на издадена лицензия, извършено в едногодишен срок от влизането в сила на наказателното постановление, с което нарушителят е наказан за друго нарушение;

“Погребване” е разполагане на отработено гориво или радиоактивни отпадъци в подходящо съоръжение без намерение за последващо им извличане;

“Потребителски стоки”са устройства, които съдържат малки количества радиоактивни вещества, такива като пожароизвестителни датчици, светещи циферблати или йонно-лъчеви тръби;

“Практическа дейност” е всяко човешко действие, което може да доведе до увеличаване на облъчването на лица от изкуствен (техногенен) източник или от природен източник на лъчения, когато природни радионуклиди се добиват или обработват заради тяхната радиоактивност, свойството им да се делят или способността им да възпроизвеждат делящи се материали, с изключение на облъчването на доброволци при предотвратяване и управление на аварии;

“Преработване” е процес или операция, целта на който е извличане на радиоактивни изотопи от отработеното гориво с цел последващото им използване;

“Придобиване” е установяване на собственост върху радиоактивно вещество;

“Пълномащабен симулатор” е съвкупност от технически и програмни средства, които моделират процесите в референтния блок като симулират дейността по управлението им във възможно най-пълна степен на точно физическо копие на средствата за контрол и управление на технологичния процес;

“Радиационна авария” или “авария”е всяко неочаквано събитие (включително грешка при експлоатацията, отказ на устройство или съоръжение, природно бедствие или друга причина), което води или може да доведе до недопустимо облъчване на хора или до наднормено радиоактивно замърсяване на околната среда;

“Радиационна защита и безопасност” е защита на хората от облъчване с йонизиращи лъчения и безопасност на източник на йонизиращо лъчение, включително средствата за постигане на такава защита и безопасност, такива като различни процедури и устройства за поддържане на дозите и риска толкова ниски, колкото може разумно да бъде

постигнато и по-ниски от дозите, ограничени за дадения източник, а също и средствата за предотвратяване на аварии и за смекчаване на последиците от аварии;

“Радиоактивен отпадък” е радиоактивен материал в газообразна, течна или твърда форма, който съдържа или е замърсен с радиоактивни вещества и с който не се извършва практическа дейност или по отношение на който не се осъществява намеса и по-нататъшното му използване не се предвижда от неговия собственик, чието волеизявление се приема от компетентния орган;

“Радиоактивно вещество” е всяко вещество, което съдържа един или повече радионуклиди, активността или специфичната активност на които не е незначителна от гледна точка на радиационната защита;

“Радиоактивно замърсяване” е нежелателно присъствие на радиоактивни вещества на повърхности, в материали, в околната среда или в човека. В специалния случай на човешкото тяло това радиоактивно замърсяване включва както външното замърсяване на кожата, така и вътрешното замърсяване, независимо от пътя на попадане в организма;

“Референтен блок” е ядрен реактор с необходимото технологично оборудване за производство на електроенергия, който е избран за модел при построяването на пълномащабен симулатор предназначен за обучение на персонала на всички енергийни блокове от този тип;

“Специален ядрен материал” е плутоний – 239 (Pu – 239); уран - U-233; уран обогатен с изотопите U-235 или U-233 и всякакъв друг материал, съдържащ едно или няколко от гореизброените радионуклиди;

“Споразумение с Международната агенция по атомна енергия и Допълнителния протокол към него” е Споразумението между Народна Република България и Международната агенция по атомна енергия за прилагане на гаранциите във връзка с Договора за неразпространение за ядреното оръжие (обн., ДВ, бр.92 от 2000 г., в сила от 29.02.1972 г.) и Допълнителния протокол към Споразумението между Народна Република България и Международната агенция по атомна енергия за прилагане на гаранциите във връзка с Договора за неразпространение на ядреното оръжие (обн. ДВ, бр.92 от 2000 г., ратифициран със закон от 20.09.2000, обн. ДВ, бр.80 от 2000 г.);

“Съоръжение за управление на отработено гориво” е всяко съоръжение или инсталация, чиято основна цел е управление на отработено гориво;

“Съоръжение за управление на радиоактивни отпадъци” е всяко съоръжение или инсталация, основна цел на което е управлението на радиоактивните отпадъци, което включва и ядрено съоръжение в процес на извеждане от експлоатация, само ако то е обявено от собственика като съоръжение за управление на радиоактивни отпадъци и това е прието от компетентния орган по реда на чл.89, ал.4;

“Съхраняване” е складирането на ядрен материал или радиоактивни вещества включително на отработено гориво или радиоактивни отпадъци в съоръжение, което осигурява ограничаване на тяхното въздействие, с намерение за извличането им;

“Увреждане на здравето” е оценяване на риска от поява на фатален рак, на тежки генетични ефекти, на нефатален рак и съответното намаляване продължителността на живот;

“Управление на отработено гориво” са всички дейности, които са свързани с манипулирането или съхраняването на отработено гориво, с изключение на превозването извън площадката. То може да включва също и изхвърляния;

“Управление на радиоактивни отпадъци” са всички дейности, включително и тези по извеждане от експлоатация, които са свързани с манипулирането, предварителната преработка, преработката, кондиционирането, съхраняването или погребването на радиоактивните отпадъци, с изключение на транспортирането извън площадката. То може също да включва и изхвърляния;

“Уран, обогатен с изотопите U-235 или U-233 ”е уран, съдържащ изотопите U-235 или U-233 или и двата в такова количество, че съотношението на сумата от тези изотопи към изотопа U-238 е по-голямо от съотношението на изотопа U-235 към изотопа U-238, намиращ се в природата (изотопно съотношение 0,72 %);

“Финансова гаранция” е дадената на експлоатиращия от държавата, застрахователно дружество, банка или друго лице гаранция, която обезпечава вземането на пострадалото лице;

“Ядрена инсталация” е ядрен реактор (включително критичен и подкритичен стенд); изследователски реактор; атомна електрическа централа; съоръжение за управление на отработено гориво; съоръжение за конверсия или обогатяване на ядрен материал и съоръжение за производство или преработване на ядрено гориво;

“Ядрена инсталация”, “лице” и “експлоатиращ” в глава седма се определят съгласно Виенската конвенция;

“Ядрено- горивен цикъл” са всички дейности, свързани с производството на ядрена енергия, включително: добиване, обработване, преработване и обогатяване на уран или торий; производството на ядрено гориво; експлоатация на ядрени реактори; преработване на ядрено гориво; извеждане от експлоатация; всяка дейност по управлението на радиоактивни отпадъци и всяка научно-изследователска и опитно-конструкторска дейност, която се отнася към всяка от по-горе изброените дейности;

“Ядрен материал” е:

а) изходен материал;

б) специален ядрен материал;

в) други материали, определени с акт на Министерския съвет;

“Ядрено съоръжение” е съоръжение и свързаните с него територия, сгради и оборудване, в които радиоактивните материали се генерират, обработват, използват, манипулират, съхраняват или погребват в такъв мащаб, че се изисква отчитането на радиационната защита и безопасността.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 2. Този закон отменя Закона за използване на атомната енергия за мирни цели (обн. ДВ бр.79 от 1985; попр.,бр.80 от 1985 г., изм. и доп.бр.69 от 1995 г.и бр.71 от1998 г.).

§ 3. Министерският съвет в едномесечен срок от влизането в сила на закона преобразува Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели в Държавна агенция по атомна енергия, приема устройствен правилник на агенцията и урежда служебните и трудовоправните отношения със служителите от Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели.

§ 4. В Закона за енергетиката и енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 64 от 1999 г., изм., бр. 1 от .2000 г.) глава девета се отменя.

§ 5. В чл.2 от Закона за ратифициране на Виенската конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда и на Съвместния протокол за прилагане на Виенската конвенция и на Парижката конвенция (обн., ДВ, бр. 64 от 1994 г.) думите “равностойността на петнадесет милиона специални права на тираж на Международния валутен фонд” се заменят с “деветдесет милиона лева”.

§ 6. В чл.2 от Закона за ратифициране на Единната конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци (обн., ДВ, бр. 42 от 2000 г.) думите “Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели” се заменят с “председателя на Държавната агенция по атомна енергия”.

§ 7. В чл.2 от Закона за ратифициране на Допълнителния протокол към Споразумението между Народна Република България и Международната агенция по атомна енергия за прилагане на гаранциите във връзка с Договора за неразпространение на ядреното оръжие (обн., ДВ, бр. 80 от 2000 г.) думите “Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели” се заменят с “председателя на Държавната агенция по атомна енергия”.

§ 8. В Закона за техническите изисквания към продуктите (обн., ДВ, бр. 86 от 1999 г.) се правят следните изменения:

1. В чл.33, ал.2 след думите “атомни електроцентрали” се добавя “които имат пряко

значение за радиационната защита и безопасността”;

2. Параграф 5 се изменя така:

”§ 5. Министерският съвет определя видовете съоръжения с повишена опасност, разположени на територията на атомни електроцентрали и други ядрени инсталации, техническия надзор върху които се осъществява от председателя на Държавната агенция по стандартизация и метрология и видовете съоръжения с повишена опасност, които имат пряко значение за радиационната защита и безопасността, техническия надзор върху които се осъществява от председателя на Държавната агенция по атомна енергия или оправомощени от него по реда на този закон, лица”.

§ 9. В Закона за концесиите (обн., ДВ, бр. 92 от 1995 г.; Решение № 2 на Конституционния съд на РБ от 1996 г. - бр. 16 от 1996 г.; изм., бр. 44 от 1996 г., в сила от 1.06.1996 г., изм. и доп., бр. 61 от 1997 г., доп., бр. 123 от 1997 г., изм., бр. 93 от 1998 г., бр. 23 от 1999 г., бр. 56 от 1999 г., бр. 64 от 1999 г., бр. 67 от 1999 г., в сила от 28.01.2000 г., изм. и доп., бр. 12 от 2000 г., изм., бр. 64 от 2000 г., в сила от 1.08.2000 г., изм. и доп., бр. 97 от 2000 г., в сила от 1.01.2002 г.) чл.4, т.11 и чл.5, т. 6 се отменят.

§ 10. В чл.14, ал.2 от Закона за измерванията (обн., ДВ, бр. 45 от 1998 г., изм. и доп., бр. 55 от 1999 г., в сила от 18.09.1999 г.) думите “Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели” се заменят с “Държавната агенция по атомна енергия”.

§ 11. В §2 от Преходните разпоредби на Закона за държавните такси (обн., изв. бр. 104 от 1951 г., в сила от 1.01.1952 г., доп., бр. 89 от 1959 г., в сила от 1.01.1960 г., изм., бр. 21 от 1960 г., доп., ДВ, бр. 53 от 1973 г., бр. 87 от 1974 г., в сила от 1.12.1974 г., изм., бр. 21 от 1975 г., бр. 21 от 1990 г., изм. и доп., бр. 55 от 1991 г., доп., бр. 100 от 1992 г., бр. 69 от 1995 г., бр. 87 от 1995 г., бр. 37 от 1996 г., изм.и доп., бр. 100 от 1996 г., изм., бр. 104 от 1996 г., в сила от 7.01.1997 г., бр. 82 от 1997 г., доп., бр. 86 от 1997 г., в сила от 1.01.1998 г., бр. 133 от 1998 г., изм., бр. 81 от 1999 г., в сила от 15.12.1999 г., доп., бр. 97 от 2000 г., в сила от 1.01.2002 г.) изразът “Закона за използване на атомната енергия за мирни цели” се заменя с “Закона за използване на ядрената енергия за мирни цели”.

§ 12. Запазват действието си, доколкото не противоречат на този закон, приетите в изпълнение на отменения Закон за използване на атомната енергия за мирни цели, нормативни актове, до приемане на съответния нормативен акт.

§ 13. Издадените на основание на отменения Закон за използване на атомната енергия за мирни цели разрешения и удостоверения за правоспособност запазват действието си до изтичане на срока за който са издадени, но за не повече от една година за дейности с радиационни обекти трета и четвърта категория; две години – за радиационни обекти – втора категория и пет години – за радиационни обекти първа категория. В тези срокове лицата предприемат необходимите действия за привеждане на дейността си в

съответствие с този закон.

§ 14. В срок от една година от влизането на закона в сила, около заварените обекти с източници на йонизиращи лъчения по чл.15, ал.1 се създават зони с особен статут по предвидения от този закон ред и се уреждат отношенията със собствениците на земя при условията на чл.17, ал.2 - 5.

§ 15. (1) Считано от 1 януари 2002 г. набраните средства по фонд “Безопасност и съхраняване на радиоактивни отпадъци”, създаден с отменения Закон за използване на атомната енергия за мирни цели, се прехвърлят по фонд “Радиоактивни отпадъци” и се разходват по предназначението им.

(2) Считано от 1 януари 2002 г. активите и пасивите на фонд “Безопасност и съхраняване на радиоактивни отпадъци”, създаден с отменения Закон за използване на атомната енергия за мирни цели, се поемат от фонд “Радиоактивни отпадъци” .

(3) Набраните средства по фонд “Извеждане на ядрени съоръжения от експлоатация”, създаден с отменения Закон за използване на атомната енергия за мирни цели, се прехвърлят в особена банкова сметка на съответното лице, направило вноски в този фонд или на неговия правопреемник, който има задължение за извеждане от експлоатация. Тези лица продължават да набират средства в тази сметка , необходими за извеждането на тези обекти от експлоатация в размер и по ред, определен с наредба, приета с постановление на Министерския съвет, по предложение на председателя на държавната агенция по енергетика и енергийни ресурси, в тримесечен срок от влизането на този закон в сила. В наредбата се определя и реда за контрола върху набирането на средства.

(4) От 1 януари 2002 г. съответното лице по ал.3 встъпва като страна по всички договори и споразумения, както и по висящи съдебни спорове, по които страна е фонд “Извеждане на ядрени съоръжения от експлоатация”.

(5) Разпореждане с паричните суми от съответната особена банкова сметка се извършва само за финансиране дейностите по извеждане от експлоатация на съоръжението, за което са предназначени, включително и при производство по несъстоятелност.

(6) Разпоредбата на чл. 104 влиза в сила от 1 януари 2002 г.

§ 16. Неплатените в срок такси, глоби и имуществени санкции по този закон се събират заедно със законните лихви като държавни вземания по реда на Данъчния процесуален кодекс.

§ 17. Процедурите, които не са завършени до влизане в сила на този закон, се довършват по реда и при условията на този закон.

§ 18. Изпълнението на закона се възлага на Министерския съвет.

МОТИВИ

към проекта на Закон за използване на ядрената енергия за мирни цели

Проектът на Закон за използване на ядрената енергия за мирни цели има за цел да уреди правоотношенията, свързани с използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение в тяхната пълнота и в съответствие с поетите от Република България ангажменти по международни договори, които имат за предмет регламентирането на използването на ядрената енергия. Постигането на тази цел е възможно чрез приемането на нов закон - изменението на действащия сега закон за използване на атомната енергия за мирни цели, приет през втората половина на 1985 г. би довело до внасянето на "многобройни и важни" промени по смисъла на чл. 11, ал. 1 от Закона за нормативните актове, което би затруднило в голяма степен съвместяването на разпоредбите на един изменителен закон с разпоредбите на сега действащия закон. По тази причина проектът предвижда цялостна отмяна на сега действащия Закон за използване на атомната енергия за мирни цели /обн., ДВ, бр. 79 от 11.10.1985 г., попр., бр. 80 от 15.10.1985 г., изм. и доп., бр. 69 от 4.08.1995 г., изм., бр. 71 от 23.06.1998 г./.

При разработването на проекта са отчетени установените с Конституцията на Република България принципи, като осигуряване опазването на околната среда /чл. 15/, на който кореспондира правото на гражданите на здравословна и благоприятна околна среда /чл. 55/, осъществяване на стопанска дейност в условия на свободната стопанска инициатива /чл. 19, ал. 1/, равнопоставеност на стопанските субекти /чл. 19, ал. 2/, закрила на инвестициите /чл. 19, ал. 3/, неприкосновеност на частната собственост /чл. 17, ал. 3/, както и уредбата на въпросите, свързани със собствеността и установяването на държавен монопол.

С цел инкорпорирането на бъдещия закон по подходящ начин в българската правна система, той е съобразен със съответните разпоредби на Закона за държавната собственост, Закона за собствеността и Закона за администрацията. Отчетена е и уредбата, съгласно действащите към момента закони, които уреждат осъществяването на стопанска дейност в различни стопански области, като Закона за енергетиката и енергийната ефективност, Закона за далекосъобщенията, Закона за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори и др.

Проектът е съобразен също така в максимална степен със съответните международни договори, които са ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, или по отношение на които Република България е поела ангажимент за сближаване на българското законодателство с правото на Европейския съюз, като Конвенцията за ядрена безопасност, Конвенцията за помощ в

случай на ядрена авария или при радиационна аварийна обстановка, Конвенцията за оперативно уведомяване при ядрена авария, Конвенцията за физическа защита на ядрения материал, Виенската конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда, Единната конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци, Договора за неразпространение на ядреното оръжие и др.

При работата върху проекта е проучен също опита на други страни от Централна и Източна Европа, като Закон СХVI от 1996 г. на Унгария, Закон № 18 от 1997 г. за мирно използване на ядрената енергия и йонизиращото лъчение /Атомен закон/ на Чешката Република и др.

Проект на Закон за използване на ядрената енергия за мирни цели урежда:

- принципите на използване и управление на ядрената енергия;
- въпросите, свързани с държавното управление на използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение, вкл. зоните с особен статут и аварийната готовност;
- въпросите, свързани с държавното регулиране и контрола при използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение;
- регистрационния и разрешителния режим за упражняване на практически дейности с източници на йонизиращо лъчение;
- правата и задълженията на притежателите на разрешения;
- управлението на радиоактивните отпадъци;
- физическата защита и прилагането на гаранциите, във връзка с Договора за неразпространение на ядреното оръжие;
- регламентирането на гражданска отговорност за ядрена вреда;
- налагането на принудителни административни мерки, видовете административни нарушения и съответните за тях наказания;

Във връзка с очертания по-горе предмет следва да се вземат предвид следните особености на уредбата:

I. В съответствие с разпоредбата на чл. 18, ал. 4 от Конституцията на Република България с проекта на закон се установява държавен монопол върху производството на ядрена енергия чрез ядрена верижна реакция на делене, което е необходимо за осъществяване на използването на ядрената енергия. В тази връзка специалният ядрен материал е обявен за публична държавна собственост. Дадена е възможност специалният ядрен материал след неговото използване или употреба да бъде обявен за частна държавна

собственост, за да може да бъде предоставян за преработване на трети лица.

В проекта е предвидено също погребването на радиоактивни отпадъци, генерирани в резултат от използването на ядрена енергия и производството на радиоактивни продукти да се извършва само от специализирано държавно предприятие. В тази връзка съоръженията за погребване на радиоактивните отпадъци, както и терените, върху които са изградени тези съоръжения, са обявени за публична държавна собственост.

Съгласно действащото законодателство подобни държавни предприятия, създадени със закон, упражняват държавния монопол, като осъществяват дейността от свое име, за своя сметка и на своя отговорност, като упражняват правото на държавна собственост върху предоставените им за управление недвижими имоти и движими вещи в пределите на закона. За тази цел с проекта определени категории имущество са определени за имущество - публична държавна собственост. Останалото имущество би могло да бъде както държавна собственост /от вида на частната/, така и собственост на стопанските субекти, включително на съответното предприятие, което ще упражнява държавния монопол.

Във връзка с горното с проекта се създава държавно предприятие "Радиоактивни отпадъци", уредбата и механизмите на функциониране на което е съобразена с посоченото по-горе.

II. Проектът урежда подробно правоотношенията, свързани с режима за осъществяване на стопанска дейност с източници на йонизиращи лъчения и контрола върху тази дейност.

В зависимост от степента на риска, който създават за здравето на хората и за околната среда източниците на йонизиращи лъчения са разделени с проекта на два основни вида - такива, които не подлежат на контрол /използват се свободно/ и такива, които се контролират от държавата. Контролът съгласно закона е предварителен и последващ. Като израз на предварителен контрол могат да бъдат определени *регистрационния*, съответно *лицензионния* режим, които са въведени като изискване за осъществяване на практическа дейност с източници на йонизиращи лъчения от втория вид. Те целят предварително /преди започване на дейността/ да бъде установено дали лицето, което е заявило, че иска да осъществява практически дейности с източници на йонизиращи лъчения отговаря на предвидените от закона изисквания.

И в двата случая актът, който държавният орган издава - удостоверението за регистрация, съответно лицензията са актове на обвързана администрация - органът не може да откаже издаването на индивидуалния административен акт, ако лицето отговаря на предвидените от закона изисквания. Това положение е изразено отчетливо в проекта, за

да бъде спазен принципът на равнопоставеност на стопанските субекти.

Последващият /текущ/ контрол цели да установи дали лицата, които осъществяват практически дейности с източници въз основа на регистрация или разрешение /лицензия/ правят това в съответствие с установените за тях изисквания. Нарушенията на установените от закона изисквания могат да доведат до определени последици, очертани в проекта - като крайни мерки могат да бъдат посочени заличаването на регистрацията или отнемането на лицензията. По-леки са мерките като временно спиране действието на лицензията, изменение на лицензията и др. В съответствие с възприетия в българското законодателство подход проектът предвижда възможността *едновременно* с действията със санкционен характер по отношение на лицензията, на нарушителите да бъдат наложени и административни наказания и принудителни административни мерки.

III. Глава втора от проекта е свързана с реда за вземане на решения за изграждане на важни обекти с източници на йонизиращи лъчения, като атомни електроцентрали, изследователски реактори, съоръжения за широкомащабно погребване на радиоактивни отпадъци и други обекти, които включват съизмерим радиационен риск за населението с посочените по-горе обекти.

Във връзка с осъществяването на контрол върху практическите дейности с източници на йонизиращо лъчение особен интерес представлява специализираният орган с функции в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращото лъчение - като такъв в проекта (Глава трета) е посочен председателят на Държавната агенция по атомна енергия. Уредбата в тази си част е поставена изцяло в съответствие с разпоредбите на чл. 47 и сл. от Закона за администрацията. Специално във връзка с разпоредбата на чл. 47, ал. 3 от същия закон в проекта е предвидено Държавната агенция по атомна енергия да бъде *създадена* с постановление на Министерския съвет, т.е. правоучредяващ ефект да има не самият закон, а отделен акт на изпълнителната власт, с който ще се преобразува Комитетът за използване на атомната енергия за мирни цели в Държавна агенция по атомна енергия и подробно ще се регламентират нейните правомощия, произтичащи от този закон и от другите закони, с които са възложени функции на Комитетът за използване на атомната енергия за мирни цели. С преходните и заключителни разпоредби към проекта е предвидено, че агенцията е правопреемник на Комитета за използване на атомната енергия за мирни цели, който провежда държавната политика за безопасно използване на атомната енергия по сега действащия закон.

Със законопроекта (чл.31) се предлага не само ръководните, но и експертните длъжности в специализираната администрация на Държавната агенция по атомна енергия да се заемат от държавни служители. Тази разпоредба е в съгласие с чл.2 от Закона за

държавния служител и се мотивира с това, че експертните длъжности в специализираната администрация осъществяват функции, пряко свързани с реализиране на правомощията на председателя на Държавната агенция по атомна енергия и носят пряка отговорност за изпълнението им.

Предвидено е за някои служители в агенцията да получават допълнителна месечна добавка към основното месечно възнаграждение с оглед задържане и привличане на квалифицирани кадри за осъществяване на контрола по безопасност и радиационна защита като сложна и отговорна дейност.

IV. Глава седма от проекта на закон регламентира гражданската отговорност за ядрена вреда. Съгласно чл.V, т.1 от Виенската конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда (Обн. ДВ, бр. 76 от 1994 г., попр. ДВ, бр. 91 от 1994 г., ратифицирана със закон от 27 юли 1994 г. – ДВ, бр. 64 от 1994 г., в сила за Република България от 24 ноември 1994 г.) отговорността на експлоатиращия, в която се намира инсталацията, може да бъде ограничена от държавата до сума не по-малка от 5 млн. щатски долара за всяка една авария, при което щатския долар в конвенцията е разчетна единица, еквивалентна на стойността на щатския долар по неговия златен паритет на 29.04.1963 г.т.е. 35 щ.долара за една тройунция чисто злато. На това основание в проектозакона се предвижда размерът на обезщетението по гражданската отговорност за ядрена вреда да се ограничи на 90 млн.лв., която сума е малко над минималната граница, изисквана от Конвенцията. За сравнение, размерът на отговорността на експлоатиращите енергийно ядрено съоръжение в други асоциирани страни е както следва: Чешка Република – 6 милиарда чешки крони; Словакия – 2 милиарда словашки крони, Унгария – 100 милиона специални права на тираж.

Вносителят счита, че на този етап не следва да се разглежда въпроса, свързан с Протокола за изменение на Виенската конвенция за гражданска отговорност за ядрена вреда. Мотивите за това са, че Протоколът предвижда по-широка сфера на прилагане на Виенската конвенция и значително по-широки размери на отговорността на експлоатиращия ядрена инсталация. Протоколът не е ратифициран от Република България и не следва неговите положения да се залагат в този закон.

С предлаганият законопроект са внесени изменения в съответните закони с оглед правилното инкорпориране на бъдещият закон в действащата законодателна система.